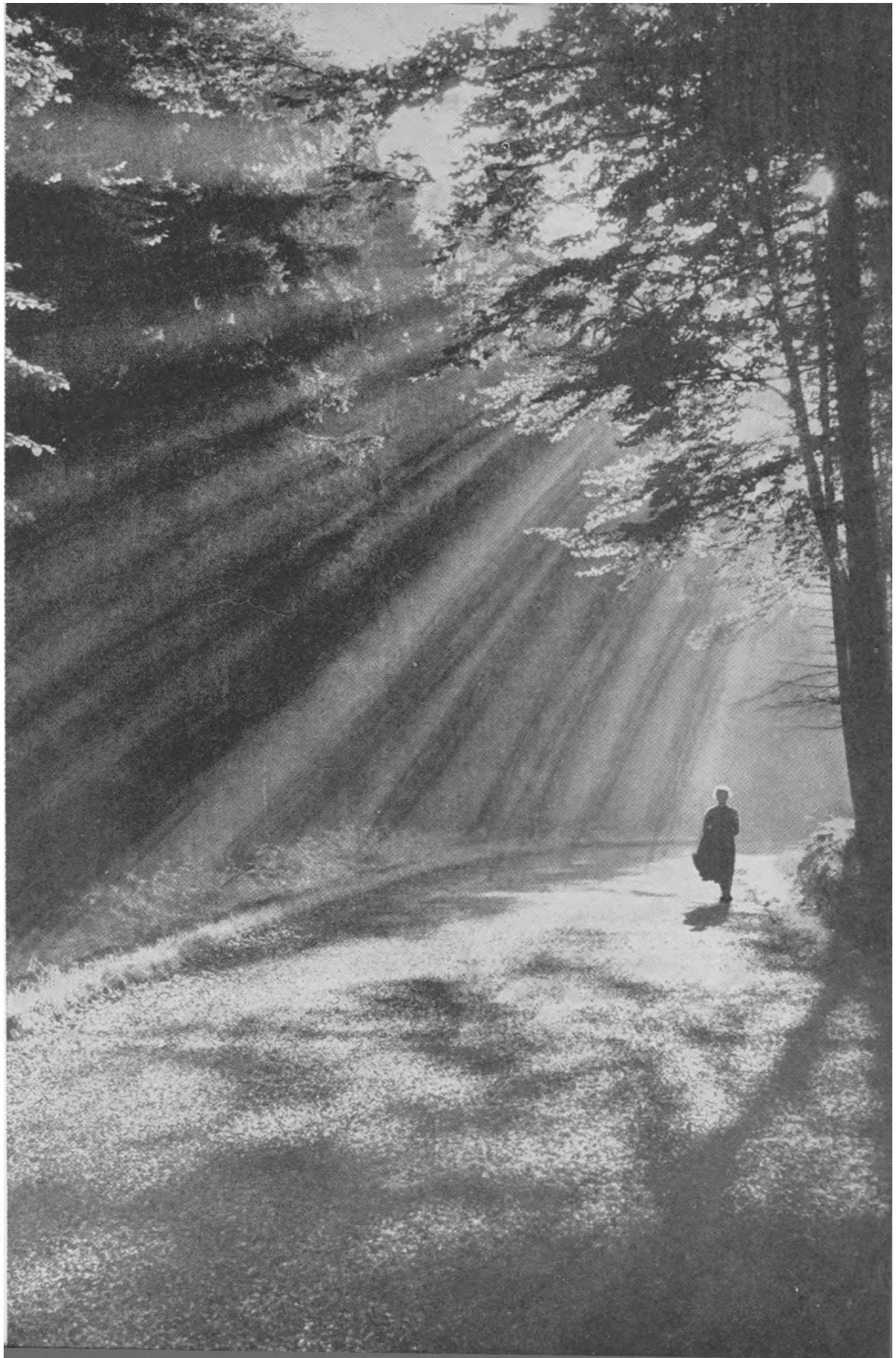

1958 LIEP.-RŪGP.
(JULY-AUG.)
VOL. IX, NO. 7

G A M T A yra nuostabus Dievo pėdsakas,
ji ir žmogui rodo kelią prie Tvėrėjo.
Žmogus su gamta taip yra susigyvenęs,
kad be jos jis nebūtų suprantamas.
Gamta teikia žmogui pragyvenimą ir malonumą,
ji žmogų užgrūdina gyvenimo kovoms.
Ji įkvepia dailininkus, poetus ir muzikus,
būdama neišsemiamas grožio šaltinis.
Gamta ugdo didžiausius mokslininkus,
ją studijuodami ir tirdami, bręsta talentai.
Jos grožį, išmintį ir harmoniją
apvainikuoja gamtos karaliai - žmogus.

PASAULIO istorija yra mačiusi įvairiausių atspalvių klerikališkų valstybių. Kai kur pasaulinius valstybės uždavinius pasiėmė kunigų luomas. Tuo atveju turime klerikališką valstybę griežčiausia prasme. Ryškiausi pavyzdžiai — tai Tibetas ir senoji Bažnyčios valstybė. Kitur pasaulietis valdovas yra drauge ir dvasiškos valdžios atstovas. Ta jo dvasiškoji valdžia yra, daugiau ar mažiau, tik antraeilis, prie pasauliškos valdžios prisidedąs dalykas, arba ji iškelia pasauliškąją valdžią į religinę atmosferą. Šitokią klerikalinės valstybės formą sutinkame ir įvairiose primityviškose tautose ir aukštos kultūros valstybėse Azijoje, romėnų imperijoje, kai kuriose moderniškios Europos monarchijose, kur valdovas principiniai pasisavino bažnytinę autoritetą ir susikūrė stiprią religinę poziciją. Tokio pobūdžio tipiškiausios klerikališkos valstybės buvo carų valdytoji Rusija ir liuteriškosios valstybių bažnyčios, kurių "galva" buvo to krašto monarchas.

Toks pat dvasiškos ir pasaulietiškos valdžios suplakimas pasikartojo ir nacionalsocialistų ir komunistų režimuose. Tų valstybių valdovai pasiskelbė naujosios pasaulėžiūros pranašais ir kovingais supasaulintos religijos "kunigais".

Nuo šitokio religinio bei pasaulinio autoritetų sulydymo labai skaudžiai nukenčia religijos ir valstybės santykiai. Pasaulinę valdžią turįs kunigų luomas ne tik yra įtraukiamas į žemiškus "biznius", bet labai lengvai įsive-

lia ir į žemiškosios galybės siekimus. Bažnytinę gi valdžią pasisavinęs pasaulietis valdovas lengvai susigundo pasinaudoti religija kaip priemone politiškiems savo tikslams siekti. Ta sistema ypač labai kenkia ir religijai ir valstybei kritiškais revoliucijų laikais.

Šiandien krikščioniškasis pasaulis esmėje sutinka, jog valstybės reikalai priklauso pasauliečių atsakomybei. Kadangi klerikališkojo luomo asmenys yra drauge valstybės pilnateisiai piliečiai ir dėlto turi aiškias pilietines pareigas, tai vien tik dėl jų luomo negalima nuneigti jiems atitinkamų pilietinių teisių. Bet kaip praėjusiais laikais Bažnyčia vadinamu "egzempcijos — išimties įstatymu" rūpinosi apsaugoti dvasiškiją nuo su jo luomu sunkiai suderinamų pareigų ir valstybinių vietų, taip ir šiandien ji karštai trokšta, kad kunigai normaliai nesimimtų nei valsčiaus, nei apskrities, nei valstybinio masto politinio darbo. Jei kuris kunigas tai vis tiek daro, jis tai daro ne kaip dvasiškis, o kaip eilinis bendruomenės narys — pilietis, ar kaip nepaprastų politišku gabumų asmuo.

Nereikia pamiršti, kad dvasiškio politinė veikla visada koku nors būdu yra prikerginama jo religijos garbei ar negarbei. Pvz., politinį darbą dirbdamas kardinolas Richelieu nesijautė esąs Katalikų Bažnyčios įgaliotinis. Jis net labai pakenkė Bažnyčios interesams, sudarydamas savas politines sąjungas religinių karų metu. Dvasiškuos politiškoji veikla visada yra ver-

tinama klausiant: "ko būtų buvę galima tikėtis iš tokio aukšto dvasiškos valdžios pareigūno" ir nepasitenkinama žiūrėti, "ką jis iš tiesų padarė".

Kur valstybės konstitucija yra numačiusi luomų atstovavimą, kaip ilgus laikus buvo daugelyje Europos valstybių, ten visai teisingai ir teisėtai dvasiškosios interesus gali atstovauti "klerikališkas politikas", lygiai kaip ir kiti luomai yra atstovaujami savųjų žmonių. Demokratijose gi su partijų sistema joks kunigas negali atstovauti klerikališkojo luomo kaip tokio, nes *dvasiškią jokių atveju negali būti partija*. Net ir ten, kur katalikai ar gal įvairių išpažinimų krikščionys susijungia vienon partijon, ta partija negali atstovauti dvasiškosios. Negali nė tada, kai ji faktinai yra vieninga krikščioniškųjų reikalų gynėja. Ir tuo paskutiniu atveju nei Bažnyčia, nei klerikališkasis luomas nėra politiškos pajėgos grupė.

Kita vertus, jei dvasiškas luomas pilnai atlieka savo uždavinį, t. y., jei jis religiniai subrandina krikščionis pasauliečius, tai iš principo klerikališkasis politikas nebėra reikalingas. Ne Bažnyčios uždavinys auklėti pasauliečius politikai. Diplomatai ir valstybiniam darbui Bažnyčia neturi nė dieviškos misijos, nė jokio ypatingo apšvietimo. Bet ji turi įkvėpti pasauliečiui krikščionim atsakomybės jausmą už visus žemiškus reikalus. Ji turi išmokyti jį spręsti ir vertinti visus žemiškuosius daiktus amžinųjų tiesų šviesoje ir pastebėti, kokį ryšį jie turi su Dievo karalystės reikalais šioje žemėje. Iš dalies yra teologų darbas pamokyti pasauliečius suvokti pasaulietišųjų ir religišųjų reikalų bei problemų sąryšį, bei jų vieną į kitus daromą įtaką. Bet religiskai subrendęs pasaulietis savarankiškai taiko savo

religines žinias politikos ir valstybės gyvenimo reikalams.

Jeigu mes pabrėžėme, kad klerikališkasis politikas, kaip toks, nėra Bažnyčios atstovas, tai juo labiau tenka pabrėžti ir tai, kad krikščionis, savo religine atsakomybe ir pagal savo politinius sugebėjimus veikia pasaulietis, nėra ir negali būti bažnytinės hierarchijos atstovas. Čia glūdi pagrindinis skirtumas tarp Katalikiškosios Akcijos ir politinės kataliko veiklos. To skirtumo reikia laikytis be jokių sąlygų.

Katalikiškojoje Akcijoje pasaulietis dalyvauja hierarchiškos Bažnyčios ganytojavimo valdžioje, kaip ypatingai įgaliotas kunigiškos Dievo tautos narys. Todėl čia jis turi laikytis Episkopato duodamų nurodymų. Politinėje gi veikloje tokio pobūdžio katalikiškos akcijos negali būti, kadangi politika nepriklauso nuo hierarchiškos Bažnyčios valdžios. *Dėl to politiška formacija niekada negali būti bažnytinės pastoracijos pareigų dalis, o yra grynai pasaulinis reikalas*. Krikščionys pasauliečiai, veikdami politikoje religine savo atsakomybe, veikia savo pačių teise ir vien tik Dievui turės už tai atsiskaityti. Jei kuris pasaulietis norėtų savo politinę liniją gauti iš kunigų ir jiems už tai perleisti atsakomybę, jis būtų tikras klerikalas, paniekinamąja to žodžio prasme.

Tačiau reikalinga atsiminti vienas skirtumas! Norėdamas būti tikras politikas, pasaulietis turi sugebėti pats susidaryti savo nuomonę grynai politiniais klausimais ir čia jis turėtų geriau nusimanyti už dvasiškosios valdžios atstovus, kurie dėl savo kitokios rūšies pašaukimo, politikos pasaulyje negali jaustis kaip namie. Bet kai reikalai liečia religinius, politikos lauke gintinus dalykus, tada nebus jokio

KRIKŠČIONYBĖS KELIAS LIETUVON (III) ZENONAS IVINSKIS

IV. Kryžiaus karai prieš lietuvius ir Romos vaidmuo juose

NORĖDAMI pereiti prie krikščionybės plėtimosi Lietuvoje XIV amžiuje, turime pirma atsakyti į svarbų klausimą: koks yra buvęs popiežių vaidmuo kryžiaus karuose, kurie buvo vedami prieš Pabaltijo tautas, kai pagoniai lietuviai susidūrė su Vakarų Europa? Tas klausimas yra aktualus ypač paskutiniame dešimtmetyje, kai antireliginėje komunistų propagandoje popiežiams norima suversti visą kaltę ir atsakomybę už visus kryžiuočių žygius ir kryžiaus karus, organizuotus nuo XIII amžiaus pradžios į baltų žemes. Lietuvoje atsirado eilė brošiūrėlių ir nuo 1948 m. buvo išspausdinta eilė straipsnių, kur buvo puolaami popiežiai ir visa Katalikų Bažnyčia, nes ji buvusi teutoniškos agresijos prieš lietuvių tautą organizatorė, rėmėja ir vadovė. Tokie priekaištai vis yra kartojami iki nuobodaus įkyrumo.

Argi popiežiai iš tiesų yra buvę lietuvių tautos priešai? Ar jie sąmoningai yra prisidėję prie jos naikinimo? Atsakymą duoda tie patys šaltinių rinkiniai, iš kurių komunistai sugeba tik sužalotas nuotrupas rinkti ir jas aiškinti visai ne pagal ano meto dvasią.

klerikalizmo paprašyti Bažnyčios vyrus išdėstyti religijos teises ir tada, savo politiškomis priemonėmis, jas nuširdžiai ginti, žinoma, protingai atsižvelgiant į pasisekimo galimumus.

sia. Tokios perdėm vienašališkos, net dažnai falsifikuotos atrankos niekada negali duoti tikslaus vaizdo apie įvykčius faktus.

Juk kiekviena epocha, kiekvienas praėjęs šimtmetis turi būti matuojamas ir vertinamas, kaip to jau reikalavo didysis istorikas Leopoldas Ranke, tik iš to laiko pasiimtu mastu. Berods, nereikėtų plačiau aiškinti, kad jeigu kas nori teisingai istoriškai suprasti anuos karus ir juos objektyviai vertinti, turi aiškintis įvykius ano meto rėmuose. Argi galima, pvz., barti prieš septynis amžius gyvenusį žmogų, jeigu jis karo metu nevažinėjo tanku ir nešaudė iš kulkosvaidžio? Lygiai yra labai pigu ir neistoriška reikalauti, jau praėjus daugybei generacijų, kad viduramžių žmogus būtų visai taip svarstęs ir galvojęs kaip mūsų laikais.

Reikia sugebėti nusileisti į anuos laikus. Visas to meto gyvenimas buvo giliai įreligintas, ir Bažnyčia buvo stipriai suaugusi su valstybe. Reikšmingoje Bažnyčios įtakoje, kuri padėjo Vakarų Europos kultūrai tvirtus krikščioniškus pamatus, žinoma, vystėsi ir visuomeniniai santykiai. Jau šv. Augustinas savo veikale apie Dievo Valstybę — "De civitate Dei" buvo gana įspūdingai išdėstęs, kad žemiškųjų gėrybių naudojimas yra tik tada pateisinamas, *jeigu jos yra naudojamos Dievo garbei*. Iš čia ir plaukė išvada, kad pagonys, eretikai ar blogi krikščionys neįstengia savo valdomųjų turtų sunaudoti Dievo garbei. Dėl to jie turėjo būti įjungti į tą viduramžiais galiojančią socialinę santvarką.

Romos kurijai, žinoma, labai rūpėjo pagal Evangelijos dvasią krikščionybę skleisti tarp pagonių. Nelaimė buvo, kad vokiečių ordinas, kuris turėjo naujakrikščius saugoti ir ginti nuo užkietėjusių pagonių keršto, ėmė rūpintis užimti kiek tik galima daugiau jų žemių. Kai romanų tautos vykdė kryžiaus karus Jeruzalei atvaduoti, germaniškasis elementas Europos rytuose ėmė prisistatyti, kaip tikrasis krikščionybės gynėjas ir misijų atstovas. Kryžiuočiai dažnai paneigdavo žmoniškumo reikalavimus ir nesiskaitydavo su skelbiamais krikščionybės principais. Kovos aistros ir naujų žemių užėmimo įkarščio pagautas, ordinas ne tik Romai, bet ir Vakarams, iš kur verbuodavo sau kareivius, duodavo visiškai klaidingą vaizdą. Jis turėjo tiek daug visokių propagandinių priemonių, kad dar iki pat Tannenbergo kautynių lietuviai Vakaruose buvo pristatomi, kaip pavojingi Rytų Europos saracėnai ar turkai, kuriuos reikia kardu numalšinti. Nors ir ne visada turėdamas užtenkamai žinių apie kryžiuočius, popiežius vis dėlto nekartą stėjo prieš jų užmačias. Atsiminkime tris reikšmingus atvejus, kai ordinas už savo grobuonišką ir savanaudišką politiką buvo ekskomunikuotas.

Neužtenka samprotauti ar dėstyti apie praeitus laikus tik tai, kas šiandien ten norima išvelgti. Prieš faktus turi nusilenkti bet kokie pasaulėžiūriniai norai. Atsivertę jau išspausdintų dokumentų, paties popiežiaus bulų rinkinius, matome tai, kad, kai tik vokiečių ordinas pradėjo savo karus Pabaltijyje prieš prūsų, latvių, lybių, kuršių, žemgalių ir lietuvių gimines, Romos kurija tikrai daug sielojosi naujakrikščių būkle. Atvejų atvejais Apaštala Sostas savo bulose vis ragino nespaukti vietinių, neuždėti nepa-

keliamų dešimtinių ir nesudaryti išpūdžio, kad naujoji valdžia esanti sunkesnė už buvusiąją. Tad yra visai klaidingas teigimas, jog popiežiai stengėsi naujakrikščius tik krikščionių vergijai pajungti.

Eilėje įdomių tyrinėjimų, kuriuos yra atlikę rimti protestantų istorikai, pvz. Caspar, Brackmann, Maschke, yra daromas gan didelis skirtumas tarp imperatoriaus ir popiežių nusistatymo pagonių atžvilgiu. Vokiečių imperatorių ir Romos kurijos misijų teorijos buvo visiškai skirtingos. XIII amžiaus versmės parodo, kaip iš tiesų imperatorių politikoje nesimatė rūpestio saugoti neofitų suverenumą. Tačiau Romos kurija galvojo visai kitaip. Jeigu, pvz., imperatorius Fridrichas II 1226 m. kryžiuočiams amžinai atidavė visas žemes, kurias jie užims Prūsiose ir kaimynystėje, tai gausiuose popiežiaus laiškuose ir bulose yra daug sakinių, kurie aiškiai prieštarauja imperatoriaus nusistatymui. Ir tas tryliktojo amžiaus popiežius Aleksandras IV, kuris yra palikęs apie Pabaltijo tautas daug laiškų, pabrėžė: "Atsivertimas turi būti laisvai prisiimtas, nepriverstas. Juk pats Dievas priverstinių patarnavimų nepriima."

Kad vokiečių ordinas, Vokietijos imperatorių skatinamas ir palaikomas, nuėjo visai kitu keliu, už šitą kryžiuočių grobuonišką ir žemiškai savanaudišką politiką negalima kaltės mesti popiežiams, kurie galvojo visai kitaip ir misijų klausimu pagonių kraštuose nei su imperatorium nei su kryžiuočiais nesutarė.

Čia būtų galima išcituoti daug popiežių raštų ištraukų, kur vis būdavo reikalaujama visokio švelnumo. Tik kryžiuočiai, dažnai peržengdami ir skaudžiai laužydami tolimojo globėjo patarimus ir tėviškus nurodymus, o

kartais net griežtus įsakymus, vykdė Pabaltijyje savo politiką. Bungės, Theinerio ir Philippi - Woelky išleisti stori dokumentų tomai, jeigu kam rūpi autentiškos šaltinių citatos, paremia čia minimus teigimus. Daug šaltinių ištraukų yra padavęs kun. Stepo-

naitis savo knygoje "Mindaugas ir Vakariai", išleistoje Kaune 1937 metais. Ten paduotos citatos iš popiežių bulų ir laiškų neabejotinai parodo, kokie įžūliai neteisingi ir falsifikuoti yra komunistų priekaištai ano meto popiežiams ir Vatikanui.

AR KANČIA BEPRASMĖ? (I) ALFONSAS GRAUSLYS

Kai kurie protiniai kančios įprasminimai

NE APŽVELGIAMI yra žmogaus kančios plotai, neišmatuojama jų gelmė. Tad ne veltui liturgija vadinama pasaulį "ašarų pakalne". Ne veltui ir poetas sako:

*"Matau per Cedrono upelio lieptą
su stigmom einančias minias."*

(L. Andriekus)

Kančios niekas neišvengia. Jei ne šiandien, tai rytoj ji ateina. Net kai kurie filosofai mano, kad kiekvienam žmogui reikia pakelti tam tikrą jam skirtą kančios dalį, ir jei, anot jų, kuris nors žmogus ilgą laiką nieko nekenčia, tai už tą laikotarpį jis turės vėliau atsilyginti, kad ir trumpesnės, bet didesnės ir gilesnės kančios sunkumu.

Tyrinėkite širdies gelmes — jose glūdi skausmas. Tartum antroji širdis — pulsuoja kančia. Jei šiuo metu, regisi, nieko nekenčiame, tai nekartą mūsų dvasioje yra pilna praėjusių kančių kavernų, kurias laikas sukalmino, bet jos kiekvienu momentu gali atgyti ir vėl pradėti kankinti. Kas gali jaustis saugus rytojumi, kai iš savo ar aplinkinių žmonių patyrimo žino, kad nėra tokio džiaugsmo, kuris negalėtų pavirsti liūdesiu, nėra tokios abipusės

meilės, kuriai negręstų abipusė neapykanta, nėra tokios žydinčios sveikatos, kurioje negalėtų skausmo vėžys peilį nugalėti.

Joks žmogaus dvasios ar jo gyvenimiškos padėties stovis nuo kančios radikaliai neapsaugo. Galima dar pabrėžti, kad žmogaus dvasinis iškilimas išsilavinimo ar išsiauklėjimo dėka dar labiau jį padaro kančiai priimlesnį ir prieinamesnį. "Kas daugina mokslą, tas daugina kančią" (Ekl. 1, 18). Ar tai nereiškia, kad, kuo daugiau tiesos pilnybės besiilginti dvasia mokslo tiesų pasiekia, tuo labiau ji pamato, kokia daugybė paslapčių lieka dar nepažinta? Ar tasai šv. Rašto posakis nereiškia taip pat ir tos gyvenimiškos tiesos, kad atskirų žmonių gilesnį pažinimą, su jais susidūrus, paprastai tenka apmokėti nusivylimo kančia? Tą pat galima pasakyti ir apie širdies bei žmoniškumo ugdymą, nes kuo jautresnę kas turi širdį, tuo daugiau jis randa pagrindų ir priežasčių kankintis. Rationočiausias dvasios kančias kenčia tik subtiliausios dvasios žmonės. Tų kančių dauguma eilinių žmonių net negali nujausti. Ar tie faktai jau neduoda pagrindo tvirtinti, kad kančia — tai savotiška žmogaus aureolė ir jo aukščiausio žmogiškumo pažiba?

Šis vasarai skirtas numeris yra iliustruotas nuotraukomis, kur išreiškiamas koks nors žmogaus santykis su gyvąja ar negyvąja gamta. Ir vasaros ir žiemos gamta yra geriausia žmogaus draugė, teikianti jam džiaugsmo ir malonumo.

Visokių yra kančios rūšių ir atspalvių įvairių žmogaus kūno ir dvasios stovių atžvilgiu. Ligų, nelaimingų atsitikimų ir artimųjų nedorumo pagimdytos kančios ne tik kankina kūną, bet dažniausiai daro įtakos ir dvasiai, sukeldamos dvasios prislėgimą ir liūdesį. Įdomu čia pastebėti, kad žmogus tegali tik tam tikrą fizinės kančios kiekį pakelti. Nuo nepakeliamos kančios prigimtis ginasi tam tikru atbukimu ir apalpimu. Kad šie samprotavimai yra gyvenimo faktais pagrįsti, rodo ir vienas reikšmingas sakinyss iš G. Hauptmano raštų: "Beveik nepakenčiamame skausmo laipsnyje mano skausmas palengvėjo."

Nors be galo yra platus fizinių kančių laukas, ypač prisimenant ligų gaušumą, tačiau nemažiau yra ir dvasinių kančių. Jei tik prisiminsime didžiuosius dvasinės kančios šaltinius — meilę, nusivylimus moterystėje, nusivylimus kitais žmonėmis, dvasinę vienvatę, kurioje skęstame visi — tai visa to užteks įsitikinti, kad P. Claudel ne-

žaidė žodžiais sakydamas: "Nėra nieko kito, kam žmogus būtų labiau skirtas, kaip laimė." Jei konkrečiau žvelgiame į minėtus kančios šaltinius, negalime nepritarti šv. Kotrynos Sienietės viename laiške pareikštoms mintims, kad jautulinė meilė, toji nuolatinė kančios, mirties ir susigraužimo priežastis, jau šiame gyvenime ne vienam duoda patirti, kas yra pragaras.

O jei toji meilė vieno kito ir nebūtų taip sunkiai išgyvenama, tai manau, kad jis vis tiek pripažins, jog yra teisingi šie žodžiai: "Visos mylimos esybės — tai tulžies indai, iš kurių užsi-merkus geriama" (Baudelaire). Kitaip sakant, tik nesvarstant ir neanalizuojant yra galima reliatyvi "meilė" su mylimaisiais. Iš čia kyla nusivylimas, kurs patyrimo yra praplečiamas į visus ir į viską, su kuo tik susiduriama. Jeigu jau poetas sakosi, kad jis pasodinęs grožį ant savo kelių ir atradęs, kad jis yra kartus (Rimbaud), tai yra, jeigu jis nusivylė tuo, kuo, regisi, mažiausiai galima nusivilti, tai ko bega-

lima tikėtis iš žmogaus, kurs yra vėjo į visas puses siūbuojama nendrė! Be galo didelių kančių šaltinis yra ir nesudvasinta moterystė, iš kurios buvo tikėtasi tik džiaugsmo ir laimės.

Į dvasinių kančių perteklių prigimtis reaguoja ašaromis (kurios laikinai kančią palengvina) arba apatija, kuri yra tam tikras nejautrumo laipsnis ir pasidavimas likimui. Nekartą tada žmogus savo kančioje sustingsta, suakmenėja ir tik vien savo veido bruožais primena kadaise buvusį ir gyvenusį žmogų.

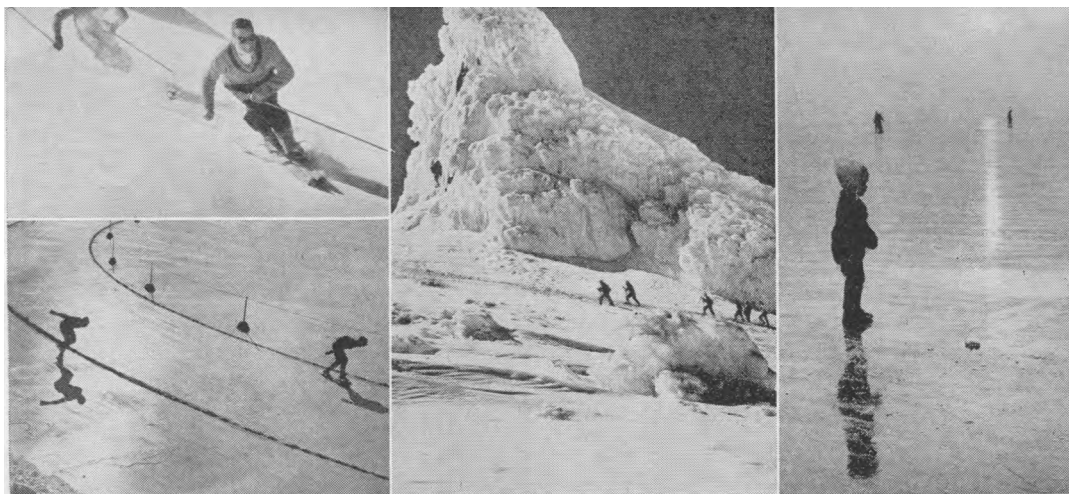
Pasaulis tiek pilnas kančios, kad, anot šv. Rašto, "visas sutvėrimas vai-toja ir kenčia skausmus..." (Rom. 8, 22). Jautresnės sielos tą pasaulio skausmą (Weltschmerz) jaučia: "Aš karčiai verkiau, nes iš visų daiktų pakilo skausmas ir nusileido ant manęs" (E. Lasker-Schueler).

Kančią reikia įprasminti — jos išmintingą pateisinimą *s u r a s t i*, nes kitaip — ji gyvenimo džiaugsmą sprogdina ir žudo. Neįprasmintą kančią panaši žaizda, kurios kraujo negalima sustabdyti, todėl ji gresia gyvybei. "Laimingas, kurs kentėdamas žino, kuriam tikslui kenčia" (P. Claudel). Tikrai, tur būt, pats didžiausias džiaugsmas, kurį galima žmogui suteikti — tai jo neišvengiama kančią įprasminti. Kančią reikia įprasminti dar ir todėl, kad beprasmė kančia teršia Dievo sąvoką, temdo Jo gerumą bei gailėstingumą ir pagaliau ne vieną nureligina. Juk ir kovojančio ateizmo prieš Dievo buvimą yra vienas stipriausių ginklų — beprasmė kančia (jų tvirtinimu), kurios negalėtų būti, jei būtų Dievas. O ir geros valios tikintysis, giliau tų klausimų nesvarstydamas, pradeda maištauti, o kartais net piktžodžiauti ir savo dvasios gelmėse svyruoti, kai yra paliestas kan-

čios. "Kam Dievas leidžia kentėti? Ar Jis negalėtų skausmų ir nelaimių neprileisti?" — taip klausia ne vienas. Jie nepagalvoja, kad šitokiais samprotavimais reikalauja nuolatinio betarpio Dievo įsikišimo į žmonių gyvenimą, nuolatinio stebuklo. Jie negalvoja, kad tai reikėtų žmonių laisvos valios panaikinimą. Laisva valia gal yra didžiausia kančios priežastis, bet ji yra ir žmogaus garbės pagrindas. Tiesa, tokių stebuklų dėka žmonija nekentėtų, bet žmogus, negalėdamas laisvai apsispręsti ir savo likimo nulemti, būtų nustumtas į neprotingų tvarinių eiles. Štai dėl ko reikia ieškoti išmintingo kančios pateisinimo ir jos paaiškinimo. Šitokio kančios įprasminimo reikalauja iš mūsų labai reikšmingi šv. Rašto žodžiai. Ar šv. Povilas nekalba apie tai, kad žodis apie kryžių kai kam yra paikybė, kitaip sakant, jis, jų supratimu, yra beprasmis? Taip yra "tiems, kurie žūsta" (1 Kor. 1, 18). Kitaip sakant, kas kančios prasmės neranda, kas jos nevertina, tas nešioja savo sieloje būsimo amžino žuvimo žymę. Tai reiškia, kad kančios prasmės ieškoti ir ją surasti yra tas pat, ką siekti savo amžino išganymo.

Jau vien protu — nesigriebiant antgamtinių religijos aiškinimų — kančios prasmę svarstydami, negalime neprieiti išvados, kad tinkamu būdu pakeliama kančia, gali išugdyti mūmyse nemaža dvasinių vertybių. Paminėsime tik vieną kitą.

Kančia gilina gyvenimo pažinimą ir brandina asmenybes. Jei kas nieko nekenčia, jeigu jam visur ir visada sekasi, jis pasidaro bemintis, jo nuomonės ir sprendimai būna labai paviršutiniški ir negyvenimiški. O skausmas visuomet su savimi neša kokią nors šviesos spindulį. Kančia daro žmogų

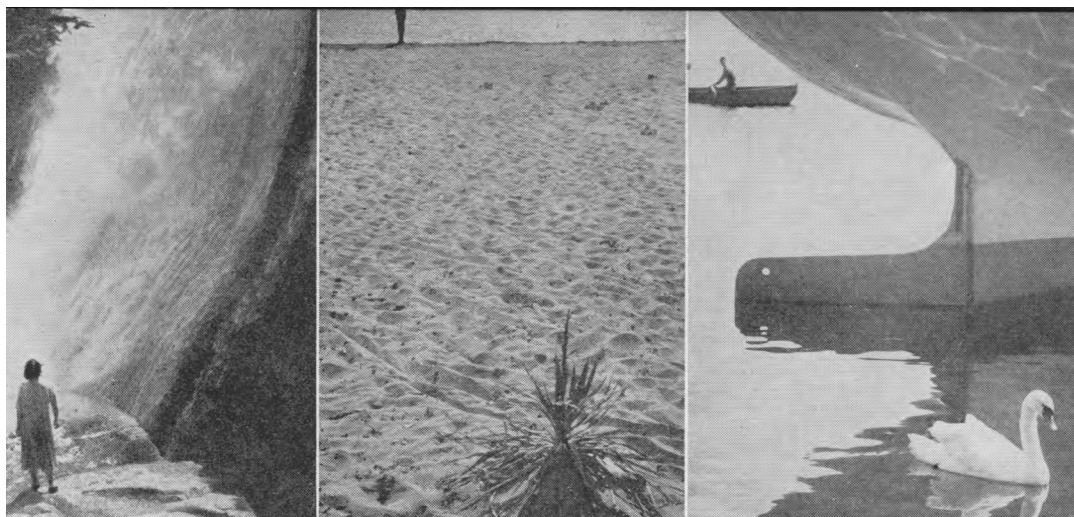

išmintingą, nes, sužadindama maištingumą — protestą prieš kančią, ji pažadina ir protą, kurs pradeda svarstyti, kodėl kenčiama ir kaip su kančia susitvarkyti. Nelaimėje tiesa aiškiau pamatoma. Tik ilgai dangui aptemus, pradedama galvoti apie saulę ir ją vertinti. Kančia paaštrina jausmus, padaro juos išvalgesnius, praturtina juos intuicija. Kančioje žmogus pradeda skirti esminius dalykus nuo neesminių ir, pasisakydamas už esminius, pradeda kilti į vertingų žmonių eiles. Kančia parodo, kad gyvenimas nėra žaidimas. Tik pats kentėdamas, žmogus pradeda suprasti kitų kančią ir, sprogdindamas asmenybę žudančią savi-meilę bei matydamas, kaip jis kančios metu negali be kitų apsieiti, pasiryžta ir pats kitiems kuo galėdamas padėti. Didžiausi egoistai yra tie, kurie nieko nėra kentėję. Jie tampa visai nejautrūs kitų atžvilgiu.

Dar galima pridėti, kad tik ką nors nuo kitų kentėdami, juos pradedame tikrai pažinti. Reikšmingi čia yra P. Claudel žodžiai: "Niekada ko nors gerai nepažįstama, kol nepradedama nuo jo kentėti." Tik savo artimą kan-kindamas, žmogus visiškai dvasiniai apsinuogina ir parodo, kas jis yra.

Kančia pakerta didžiųjų žmogaus ydų šaknis ir sukelia jame dvasinio atsinaujinimo nuotaiką. Tos ydos tai yra puikybė, kūniškumas ir per didelis medžiaginių gėrybių vertinimas. Kančia, parodydama žmogaus ribotumą, ruošia jį nuolankumui. Ypač ligoje žmogus, matydamas kaip jis pats yra bejėgis, kaip kitų reikalingas, negali netapti nuolankesnis. Kančia yra priemonė prieš gašlumą, nes malonumas yra skausmo išstumiamas, o lepinamas kūnas vis labiau ir daugiau ieško malonumų. Štai dėl ko šventieji, jausdami nuodėmingų malonumų pagundas, koku nors laisvai pasirinktu skausmu jas nugalėdavo. Pagaliau kančia (ypač fizinė), grėsdama jo gyvybei, pakerta šaknis, kuriomis žmogus yra įaugęs į žemę ir pasitikėjimą visa tuo, kas žemiška. Užtat ir labai daug kentėjęs rašytojas atsivertėlis A. Rette sako, kad "liga atneša tris malones: šviesos, nuolankumo ir apvalymo". Dėl to jis, gerbdamas kančią, rašo: "Šventoji kančia, aš tau pastačiau savo sielos gelmėse baziliką ir ją paaukojau Sopulingajai Motinai".

Kančia pažadina žmogaus dvasią, ją nukreipdama Dievop. Ji mums apčiuopiamai parodo, kad "čia neturime

pastovaus miesto" (Žyd. 13, 14), kad čia viskas trupu ir todėl, atpalaiduodama žmogaus širdį nuo prisirišimo prie tvarinių, priverčia pakelti akis aukštyn. Didelėje kančioje dvasia išsilaisvina iš kiekvieno ją žeminančio pavergimo. Fizinė kančia, laužydama kūną, laisvina dvasią. Teisingai pastebi L. Tolstojus, kad "kentėjimai, neišvengiami kaip ir mirtis, sugriauna tas užtvartas, kurios mūsų dvasią smaugia, ir, naikindami medžiaginių dalykų žavingumą, gražina mums dvasingumą, o juk žmonės galvoja, kad liga yra tuščiai praleistas laikas... bet liga — tai pats svarbiausias laikas".

Nekartą Dievas įsako tvariniams kad mums nugarą atsuktų ir mus apleistų, kad mes prieglaudos pas Jį ieškotume. Vidaus kančiomis, sąžinės nerimavimais ir nelaimėmis Dievas šaukia žmogų prie savęs. "Nelaimė — tai kvietimas artėti prie Dievo" (Sertillanges). Jau ir pats faktas, kad kančia izoliuoja kenčiantį nuo žmonių (nes labiausiai žmogus yra vienišas, kai kenčia) jį pastato Dievo akivaizdoje. Šiuo požiūriu F. Mauriac vertina ir senatvę. Juk, anot jo, senatvė yra dėl to palaiminta, kad ji jau anksčiau mus atskiria nuo visų ir tuo būdu galutinį

atsiskyrimą padaro lengvesnį. Artėjant senatvei, žmonės nusigręžia nuo mūsų, kai prieš tai mes neturėjome jėgų nusigręžti nuo jų. Ir taip pasilieka me vieni Sutvėrėjo akivaizdoje, nes, anot R. Bazin, "kai pasenstame, visi pasišalina nuo mūsų, bet Dievas ateina pas mus". Tai yra giliausioji senatvės kančios prasmė.

Jau toji viena kita mintis, apie kančią giliau išmąstyta ir patyrimo patvirtinta, turėtų padaryti mus bent atsargesnius, kalbant apie kančios "beprasmiškumą ir prakeikimą". O jei dar prisiminsime, kad dauguma fizinių ar moralinių kančių įspėja, signalizuoja, kad kas nors mūsų fiziniame ar dvasiniame gyvenime yra netvarkoje, tada kitomis akimis pradėsime žiūrėti į kančią ir tą netvarką stengsimės laiku pašalinti.

Tokiu būdu galvodami, kai kurie net pradeda kalbėti apie kančios *garbingumą ir didybę*. Pritardami Kotrynos Sienietės žodžiams, kad "nieko, kas būtų didinga, neįvyksta be didelių kančių", jie prisimena, kad ir pasaulis kančios pasiaukojimą atžymi kryžiais, medaliais, laurų vainikais. Kad kančiai priklauso aureolė, tai pripažįsta ir kovojąs ateizmas, nes jis ži-

POETAS SVETIMAME KRAŠTE

SONĖ TOMARIENĖ

Kaip jis gedauja tavęs, o šalie gimtoji!
Net vardo tavo nebedrįsdamas minėti.
Tik laiškus nepasiunčiamus posmuoja
Beržams ir obelaitėms palei klėti.

Kai trokšta be tavęs, tėvyne mylimoji,
Tavais takais regėdams vaikštinėjant mirti,
Lašeli gaivu šulinio gelmėj svajoja,
Vandens vėsumą ir sodyboj svirti.

Jo siela naktimis žvaigždėtom švyti,
Nors tik žaltvykslės blykčioja klampiajam raiste.
Kai danguje aušros nebematyti,
Jam plazda akyse puošni šiaurės pašvaistė.

Stovėdamas prie kranto atvirųjų marių —
Prie Ledinuotojo, Pacifiko, Atlanto —
Jis girdi plakant širdį tavąją nemarią
Su Baltijos bangom prie kito kranto.

no, kad "kankinių kraujas yra krikščionių sėkla", todėl nekarta jie noriau griebiasi pajuokos ginklo prieš tikėjamą, kad kuo mažiau būtų kankinių už jį.

Laimė, pasisiekimas ir turtas verčia žmogų tik žeme pasitenkinti, visus dvasinius troškimus ir idealus numarinti ir tuo būdu žmogų degraduoja, kažkokiu žemesniu tvariniu paverčia, todėl galima sakyti, kad kančia, žadindama dvasią, stovi žmogaus garbės sargyboje. Net netikintieji ar tolimi religijai, kurie žmogaus didybę suprato ir apie ją svajojo, sakė: "Nors žemė yra tik smėlio grūdelis visatoje, tačiau žemė yra didesnė už visą likusį pasaulį, nes žemėje kenčiama" (A.

France). O Baudelaire sako: "Aš žinau, kad kančia — tai vienintelis dvasios aristokratiškumo pažymys."

R. M. Rilke tuos, kurie kančios vertės nesupranta ir nemoka jos sunaudoti asmenybės ugdymui, vadina skausmų eikvotojais ir dėl to išpėja: "Nebijokite kentėti, nes tik per kančią žmogus prie esminių dalykų priartėja, o nieko nekentėdamas, jis ištvinga gyvenimo paviršiuje."

Tačiau labai didelėje kančioje, kai protas neįstengia blaiviai galvoti (nes kančia gali veikti kaip dvasios alkoholis), kai dvasia neramiai blaškosi ir draskosi (nes didelėje kančioje žmogus atsistoja ant beprotybės ribos), tada visi protiniai ir gamtiniai kančios

ŽMOGAUS LAISVOS VALIOS TRUKDYMAI

PRANAS JOGA

ŽMOGAUS laisva valia yra dažnas diskusijų objektas. Čia norima trumpai pažvelgti į žmogaus laisvos valios trukdymus.

Kiekvienas žmogus susiduria su dviem grupėm veiksmų. Vieni iš jų vyksta be žmogaus noro ir jo valios. Čia priskiriama visi kūno mechaniniai veiksmai (virškinimas, nerviniai judesiai), jusliniai polinkiai (alkis, troškulys), kiekvienas organizmo palinkimas į gyvenimą ir išsivystymą.

Šalia šių veiksmų žmogus gali atlikti veiksmus, kurie yra laisvi nuo bet kokios išorinės prievartos. Gyvulys veikia, diktuojamas instinktų, kurie nieko bendro neturi su laisva Valia. Žmogus savo veiksmus gali kontroliuoti. Šv. Rašte bent keletu atvejų yra pabrėžta žmogaus laisva valia. Žmogaus laisva valia gali būti trukdoma įvairių pašalinių veiksmų. Pirmoje eilėje kiekvienas žmogus privalo žinoti, ką jis daro ir ar tas veiksmas yra leistinas. Yra veiksmų, kur stokojama su-

pratimo. Iš tokių paminėtini vaiko veiksmai, pilnas apsvaigimas, veiksmai atliekami sapnuojant.

Kai kurie veiksmai atliekami su daliniu supratimu. Čia priskiriama veiksmai pusiau miegant, vėlesnėje vaikystėje, lengvoje psichinėje ligoje.

Į šią grupę taip pat įeina aistra, momento išpūdis, didelis nuovargis, išsiplašymas. Šitokiose aplinkybėse nėra pilno atsakingumo už veiksmus, ar jie būtų geri ar blogi.

Nežinojimas gali būti dėl klaidingo auklėjimo arba blogos įtakos. Toks nežinojimas neuždeda atsakingumo už veiksmus, nes nėra nuodėmės, jei nežinai. Kai kam gali susidaryti klaidingas išpūdis, kad norint išvengti nuodėmės, reikia vengti žinojimo. Tačiau *norimas nežinojimas* žmogų padaro kaltu. Gali būti apsilaidimas, kuris nuodėmės nepanaikina, bet tik sušvelnina. Įstatymo žinojimas nėra jokia dorybė, jei neparodoma valia. Šv. Raštas sako: "Tėve, atleisk jiems, nes nežino, ką darą" (Luko 23, 34). Šv. Augustinas teigia, kad pažinimo ir valios susilpnėjimas buvo gimtosios nuodėmės pasėka.

Abejojimas, pyktis, beviltiškumas ir kitokios aistros silpnina žmogaus valią. Aistros apvaldymu žmogaus valia stiprėja. Žmogus privalo visad būti labai atsargus su aistra, kuri veikia kaip ugnis. Židinyje besikūrenanti ugnis duoda malonią šilumą, bet neprižiūrima išsiplečia į nuostolingą gaisrą.

įprasminimai taip negirdimai kalba į dvasią. O jeigu ir įtikinamai kalba, tai dažniausiai tik apie kančią apskritai, bet ne apie *savo dabar kenčiamo skausmo* prasmingumą. Tokiais atvejais tik antgamtiniai religiniai kančios įprasminimai gali prakalbėti įtikinama kalba. Tik religinės priemonės gali padėti kančią pakelti ir ją panaudoti mūsų dvasios gerovei. Plačiau apie tai pakalbėsime ateinantį kartą.

Nervų sistema, liaukos ir kūno struktūra žmogui duoda biologinį charakterį ir natūralų temperamentą. Biologinis paveldėjimas ir veiksmų paskirtis nesusiaurina žmogaus laisvos valios, kuri kiekviename žmoguje pasireiškia skirtingai. Kiekvienas žmogus iš prigimties yra linkęs į dorybę ir nusikaltimą. Žmogaus pareiga prigimtą charakterį pašvenčiamosios malonės pagalba apdailinti, papildyti ir išugdyti į moralinį charakterį.

Siela, kaip tokia, niekad negali sirgti. Bet koks valios susilpnėjimas galima priskirti nervų sistemos sutrikimui arba smegenų sužeidimui. Psichologiniai susirgimai trukdo žmogaus valią ir pastato ją ant ribos. Gali atsitikti, kad pilno valios suparaližavimo nėra, bet ir pilno supratimo trūksta. Prie psichinių susirgimų priskiriama: neurastenija, isterija, sugestija, hipnozė ir psichinė prievarta.

Neurastenija arba nervinis nusilpimas yra tipiška šių dienų liga. Ji gali būti įvairių laipsnių ir tuo pačiu valios trūkumas pasireiškia laipsniškai. Neurastenikas yra apatiškas, nebeturi intereso ir idealizmo. Jo dvasinis, dorovinis nuovargis yra kūno nuovargio pasekmė.

Isterija yra tipiška moterų liga, pasireiškianti vėlesniame amžiuje. Savo kentėjimu norima sukelti užuojautą kituose. Dvasinis pajėgumas nėra išskirtas, nes nesant žiūrovų isterija praeina. Todėl isterikui teiktina mažiausio dėmesio.

Sugestija yra valios pavergimas. Sugestiviais veiksmais galima kitus patraukti arba taip paveikti, kad jų protingas sprendimas pakeičiamas aistringumu. Sugestijai pasiduoda veik visi žmonės, iš kurių apie 50% yra lengvai sugestijonuojami. Sugesti-

ja gali privesti net iki kūno pasikeitimų — stigmų. Sugestija atmetina, jei ji veda į žaidimą arba veikia prieš dorovės dėsnius. Šalia asmeninės sugestijos yra masių sugestija. Ji pasiekia kalbomis, spauda. Kiekvienas diktatorius arba demagogas stengiasi išnaudoti masių sugestiją. Todėl būtina sveika kritika ir prigimtas blaivumas, vertinant kalbas bei spaudą. Masių sugestija gali nuvesti tautą į susirgimą, jausmų apgavimą ir haliucinaciją.

Mažas žingsnis tolyn, ir žmogus patenka į pusiau mieguistą būseną — hipnotizmą. Perdėtas drovumas, skrupuliškumas, prisilietimo baimė yra psichologinės prievartos ženklai. Ši liga sukuria lyg ir dvigubą charakterį.

Psichinių ligų gydymas yra gana sunkus. Čia reikalinga panaudoti pozityvūs metodai, sveikas gyvenimo būdas, religinė praktika. Žmogaus laisva valia yra veikiamą išorinių aplinkybių. Gyvenamoji aplinka, gamtovaizdos, klimatas, metų laikai, paros laikas skirtingai veikia į žmogaus kūną ir tuo pačiu į žmogaus valią. Socialinė aplinka, auklėjimas, skaityba, teatras, kinas, televizija, draugų pavyzdžiai taip pat veikia į žmogaus laisvą valią. Pilnai pavartota jėga ir prievarta suvaržo žmogaus valią, ir jis neturi atsakomybės už savo veiksmus. Dalinė prievarta uždeda dalinę atsakomybę.

Baimė yra labai subjektyvus dalykas. Vienam tos pačios aplinkybės atšaldo visą kūną, kitam tik truputį. Baimė neatima žmogui atsakomybės, bet sumažina laisvą valią. Baimė atleidžia nuo išpildymo žmogiškų įsakymų, bet ne nuo dieviškų. Čia geriausią pavyzdį parodė kankiniai už tikėjimą. Jie, nepaisydami mirties baimės, išpažino Kristų.

PRAEITŲ metų viduryje Argentinoje buvo rinkimai į Konvenciją, turėjusią reformuoti krašto konstituciją. Įvyko keistas dalykas — daugiausia buvo paduota tuščių balsų. Mat, taip įsakė daryti buvęs Argentinos diktatorius Peronas. Ir po poros metų nuo revoliucijos virš dviejų milijonų darbininkų simpatizavo Peronui! Ta darbininkų masė galvojo, kad josios reikalais tada buvo geriau rūpinamasi, negu naujosios ar busimosios demokratinės valdžios metu. Panašiai ir Brazilijoje, Italijoje ir kitur, nuvertus diktatūrinę valdžią, susidarė senajam režimui simpatizuojančios galingos partijos. Ir radikalioji darbiečių partija gali vėl grįžti po ateinančių rinkimų į Anglijos valdžią. Taip pat ir komunistai randa sau daug šalininkų visų kraštų darbininkijoje.

Apgydytos žaizdos

Visa tai aiškiai rodo, kad žemesnieji visuomenės sluoksniai tebėra nepatenkinti. Iškilmingai skelbiamos deklaracijos, darbininkų socialinė ir politinė lygybė, naujoji įstatymdavystė, padarytos reformos ir įvairūs pagerinimai socialinių problemų neišsprendė. Jos tik apgydė atviras opiąsias socialines žaizdas. Čia vyksta panašiai, kaip su daugeliu gydytojų, kurie gydo tik ligos apraiškas, matomąsias žaizdas. Karštis nukrinta, skausmai praeina, žaizdos apgyja, tačiau, nesuradus tikrosios ligos priežasties, po kiek laiko tos žaizdos vėl pasirodo. Taip ir valdančiųjų partijų pažadai bei laikini pagerinimai apgauna darbi-

ninkų mases. Iš tikrųjų darbininkai padaromi menkaverčiais proletarais, paliekami skurde, girtuokliavime, azartiniuose lošimuose ir kitose ydose. Du trečdaliai visos žmonijos neturi pakankamo pragyvenimo lygio. Dėl butų stokos taip pat daugiausia kenčia žemieji sluoksniai. Pvz., socialiai pažangioje Urugvajaus sostinėje Montevideo apie trečdalis gyventojų gyvena nehygieniškuose butuose. O be tinkamo buto žmoniškas šeimos gyvenimas yra neįmanomas. Vidurinėse mokyklose darbininkų vaikų skaičius siekia tik 2–8 procentus. Ir šiaip plačiųjų liaudies sluoksnių išsilavinimas yra labai žemas, o daugelyje kraštų dar yra didelis ir analfabetizmas.

Ar visa tai neverčia žemuosius sluoksnius būti nepatenkintais? Ar jų neverčia dėtis su visais, kurie tik skelbia žūtbutinę klasių kovą ir darbininkijos šviesią ateitį? Užtat socialinės žaizdos taip dažnai atsiveria.

Tikrieji vaistai

Tas socialines žaizdas pagydyti ir socialinius klausimus išspręsti gali tik patys žmonės, gyvendami pagal krikščionybės principus, suprasdami žmogaus vertę ir pagrindines žmogaus teises bei pareigas. Bendruomeniniame gyvenime žmogus yra ir visuomet turi būti aukščiausia vertybė. Žmogus yra nelygstama ir į kitas gėrybes neišmainoma vertybė. Visos kitos gėrybės jam turi tarnauti. Ir paprasčiausiam žmogui pridera pagarba ir gražus kitų elgesys. Bet kaip dažnai modernioje pramonėje žmogus laikomas

tik įrankiu ir darbo jėga! Jis pastatomas toje pačioje aukštumoje, kaip mašinos, kuras, žaliava ir kitos prekės. Su juo elgiamasi visai be širdies, kaip su koku daiktu.

Kraštui supramoninti yra statomi moderniausi fabrikai, puikiausios miestų kvartalai, išsilyjamos naujausios susisiekimo priemonės. O darbininkai paliekami gyventi nesveikuose butuose, be žmoniško pragyvenimo ir kultūros. Tai prieštarauja pagrindinėms žmogaus teisėms į savo gyvybės ir sveikatos išlaikymą, į šeimos sukūrimą ir vaikų auginimą, į sąžinės ir žodžio laisvę.

Abbé Pierre, žinomojo Paryžiaus varguomenės globėjo tvirtinimu didžiausia jaunavedžių problema yra susirasti butą. Jis su skudurų rinkėjais kiekvieną žiemos naktį surasdavo Paryžiuje dešimtis ir šimtus žmonių be pastogės. Ir daugiausia ne kokių nors valkatų, bet darbininkų ir šeimos tē-

vų. Be abejo, lygiai tas pat dedasi ir kituose miestuose. O Romoje 1954 m. buvo virš 100.000 tuščių butų, kurių niekas negalėjo išnuomoti, nes buvo per brangūs. Tuo tarpu statybos ir baldų bendrovės atleidžia savo darbininkus dėl darbo stokos! Ne idealistų, bet Jungtinių Tautų specialistų studijoms pagrįsta nuomonė sako, kad dabartinėmis technikos priemonėmis galima būtų pasiekti visos žmonijos gerbūvio.

Lygiai yra svarbus socialinių žmogaus teisių bei pareigų vykdymo principas. Teisė jungtis į draugijas ir sambūrius savo gyvenimo reikalų geresniam atlikimui yra pagrindinė socialinė žmogaus teisė. Kiti žmonės bei grupės privalo ją pripažinti. O kaip dažnai įmonių savininkai kliudo visomis ekonominėmis, socialinėmis bei politinėmis priemonėmis savo darbininkams bei tarnautojams jungtis į draugijas ir sindikatus, kad galėtų geriau išvystyti savo veiklą!

Iš tos pačios bendruomeninės žmogaus prigimties kyla didžioji socialinė jo pareiga prisidėti prie bendrojo gėrio. Mat, tik bendruomenėje žmonės gali geriau ir pilniau aprūpinti savo reikalus ir pasiekti aukštesnės dvasinės ir medžiaginės kultūros. Tam tikslui yra taip pat būtinos įvairios valdybos, savivaldybės ir valdžia. Todėl kiekvienas išsisukinėjimas iš savo socialinių pareigų atlikimo, pvz., kad ir mokesčių mokėjimo ar sutikimo būti kandidatu kokioms nors pareigoms, dažniausiai yra maskuotas egoizmas ir kitų išnaudojimas. Visa tai ypač galioja demokratiniuose kraštuose, kur bendrojo gėrio naštos ir privilegijos paskirstomos pačių žmonių išrinktų atstovų.

Gyvenimiškos dorybės

Gilus ir gyvas šių didžiųjų socialinio gyvenimo principų suvokimas paveikia žmogaus dvasią ir laikyseną. Iš tokios laikysenos kylančių veiksmų

susidaro geri visuomeniniai papročiai arba socialinės dorybės. Šių dorybių svarbiausios yra socialinis teisingumas ir socialinė meilė.

Socialinis teisingumas yra dorybė, paveikianti atskiro žmogaus ir grupių valią daryti tai, ko reikalauja bendroji gerovė, nors tai įstatymais dar nebūtų įsakyta, bet tik pažįstama kaip teisingumo reikalavimas. O *socialinė meilė* yra pastovus valios palinkimas leisti ir padėti artimui gauti iš bendrai teikiamų gėrybių ir priemonių jam priklausomą dalį. Pvz., darbininkai su darbdaviais padarė kolektyvinę sutartį metams dirbti už tam tikras algas. Tačiau tais metais pinigų vertei nukritus, darbininkų pragyvenimas stipriai pabrango. Darbdaviai, mokėję sutartas algas, galėtų sakyti esą teisūs prieš įstatymus. Tačiau darbininkai jaustųsi nuskriausti. Jie pagrįstai tikėjosi už savo darbą galėsiai išgyti gyvenimui reikalingų dalykų, o dabar be savo kaltės negalės išgyti

ties, kiek tikėjosi. Todėl socialinis teisingumas reikalauja, kad darbdaviai pakeltų jiems algas. Tačiau nekarta atsitinka, kad atskiras darbdavys ar darbdavių grupė negali mokėti aukštesnių algų. Jie neatsilaikytų konkurencijoje ir prieitų prie bankroto. Reikalinga, kad arba visi darbdaviai mokėtų aukštesnes algas arba kad atpigėtų žaliavos, kuras, transportas. Senoji darbo sutartis, senieji muitų, susisiekimo ir mokesčių įstatymai dabar tampa žalingi bendrajai gerovei. *Socialinis teisingumas ir meilė reikalauja šių sutarčių, tarifų, įstatymų pakeitimo.*

Šias dorybes suprantą žmonės rūpinasi bendrosios gerovės klestėjimu ir visų žmonių joje dalyvavimu. Jie ryžtasi tai padaryti, nors iš jų būtų reikalaujama specialių atlyginimų, mokesčių ir pastangų, nors reikėtų atsisakyti ilgais dešimtmečiais nustatytų gyvenimo formų, ieškoti ir įsigyti naujų institucijų. Taigi, socialinis teisingumas ir socialinė meilė yra veiklios, dinamiškos ir labai gyvenimiškos dorybės. Jos gydo beatsiveriančias socialines žaizdas ir tyliomis revoliucijomis pakeičia senąsias bendruomeninio gyvenimo formas, kurdamos naujas bendrajai gėriui tarnaujančias institucijas.

Baigiant šią trumpą didžiųjų socialinių principų bei dorybių apžvalgą, iškyla visa eilė klausimų. Ar kapitalo ir valdančiųjų sluoksnių žmonės bus tiek sociališkai pažangūs, kad ryšis vykdyti socialinį teisingumą ir socialinę meilę savo įmonėje, įstaigoje ir visuomenėje? Tegul drįsta jie patys nušiiinti ekonominiu liberalizmu pagražintą egoizmo kaukę! Jeigu ne — jiems nuplėš ją sukilusios minios. Ar jie laikys žmogų, eilinį darbininką, didžiausia gyvenimo vertybe, o jo pagrindi-

nių teisių įgyvendinimą aukščiausiu ekonominio, politinio ir kultūrinio gyvenimo uždaviniu? Jeigu ne — plačiosios masės eis jo įgyvendinti, demagogų ir diktatorių vedamos! Ar demokratinių kraštų žmonės ras savyje tiek dorinių jėgų, kad, nugalėdami beširdę savimylą, kiekvienas savo aplinkoje vykdys socialinį teisingumą? Jeigu ne — nieko jiems nepadės nė moderniausia socialinė įstatymdavystė! Ji nepadėjo Prancūzijai, dabar turinčiai geriausius socialinius įstatymus ir apie 50 procentų visų krašto pajamų bendruomenės nuosavybėje. O tačiau komunistinis darbininkų sindikatas Prancūzijoje yra pats didžiausias, komunistų partija galinga ir krašto ūkis nusmukęs. O tuo tarpu diktatorius Peronas savo šūkiu "Stojam už socialinį teisingumą" net ir po jo nuvertimo hipnotizuoja argentiniečius. Ar mes, krikščionys, katalikai, suvoksime naują meilės įsakymo formą — socialinę meilę, ją patys ryžtingai vykdysime ir reikalausime kitų ją vykdyti visose gyvenimo aplinkybėse? Jei nei — komunizmas žengs į priekį ir toliau visuose pasaulio kraštuose. Jis užraus plačiąsias žmonių mases, kaip kokia naujoji evangelija, savo revoliucionierišku pažadu žūt būt įgyvendinti teisingąjį darbininkų klasės reikalavimą: gauti sau lygią, prideramą dalį iš bendrosios gerovės. Vakarų ir viso pasaulio likimas priklauso nuo to, kad mes, persiėmę meile, neprileistume kitų žmonių užsidegti neapykanta.

Dažnai atsitinka, kad pražudoma meilė, kai norima išgelbėti tiesa ar tikėjimas.

B e n e d i k t a s X I V

NETEKĖJUSI MOTINA RAŠO

DAR ir dabar negaliu tikėti. Negaliu tikėti, jog aš tapau motina — netekėjusi motina. Niekaip negaliu apsiprasti su mintimi, kad aš turiu neteisėtą kūdikį.

Tai yra tartum sapnas. Baisus sapnas. Dar blogiau! Sapnas dingsta, saulei tekant, o kas man atsitiko, tas nebedings. Kas akimirką tai virsta didesnė, vis skaudesnė, vis nepakenčiamesnė tikrovė.

O, taip, žinojau, kad mano amžiaus mergaitės įklimpsta, kad jos pastoja, kad dar netekėjusios gimdo vaikus. Bet jos ne tokios mergaitės, kaip aš. Jos yra vargingų šeimų mergaitės, gatvės auklėtos, kažkur už šimtų, šimtų mylių... Jos neturėjo gerų tėvų, negavo religinio auklėjimo, buvo patvirtę, netašytos. Bet mano tipo mergaitės tokion bėdon nepapuola. Taip aš galvojau ir tikėjau. Mes esame per daug protingos, per gerai išauklėtos, turim per daug gerą aplinką ir šeimą, kad galėtumėm šitaip užsimiršti.

Stačiai neįmanoma, kad toks dalykas galėtų man atsitikti. Gal ir neįmanoma. Tačiau atsitiko. Jei aš papasakosiu šį tą, kaip tai įvyko, jei aprašysiu, ką galvoja netekėjusi mergaitė,

pasijutusi nėsčia, jei atversiu savo sutryptą širdį, gal tai įtikins nors vieną kitą sesę, kad ir ją gali tai ištikti.

Esu 19 metų. Ūgis — penkios pėdos ir penki su puse colio. Plaukai rudi, mėlynos akys ir nieko sau išvaizda. Žmonės sako, kad aš esanti daili.

Abu mano tėvai yra baigę kolegijas. Tėvas — sėkmingas ir gerbiamas prekybininkas, turi savo namus ir labai didžiuojasi, ar bent iki šiol didžiuosisi, savo vaikais. Motina labai veikli parapijoje, miestelyje ir kone visais klausimais gali tarti išmintingą žodį. Ji yra graži moteris. Atrodo, jog tokie tėvai negalėtų užauginti mergaitę netekėjusia motina.

Neklausiau nei seserų nei kunigų

Dvylika metų lankiau parapijinę mokyklą. Dvylika metų praleidau vienuolių seselių globoje. Tikrai gražus tai buvo laikas. Atgal žiūrėdama, manau, jog būtų galėję palikti daugiau atsakomybės man pačiai už savo dvasinį gyvenimą, būtų galėję daugiau paaiškinti šeštąjį Dievo įsakymą liečiančius dalykus. Niekada jie nebuvo taip išaiškinti, kad jie būtų palietę mane. Paaiškinimai visada atrodė taiko-

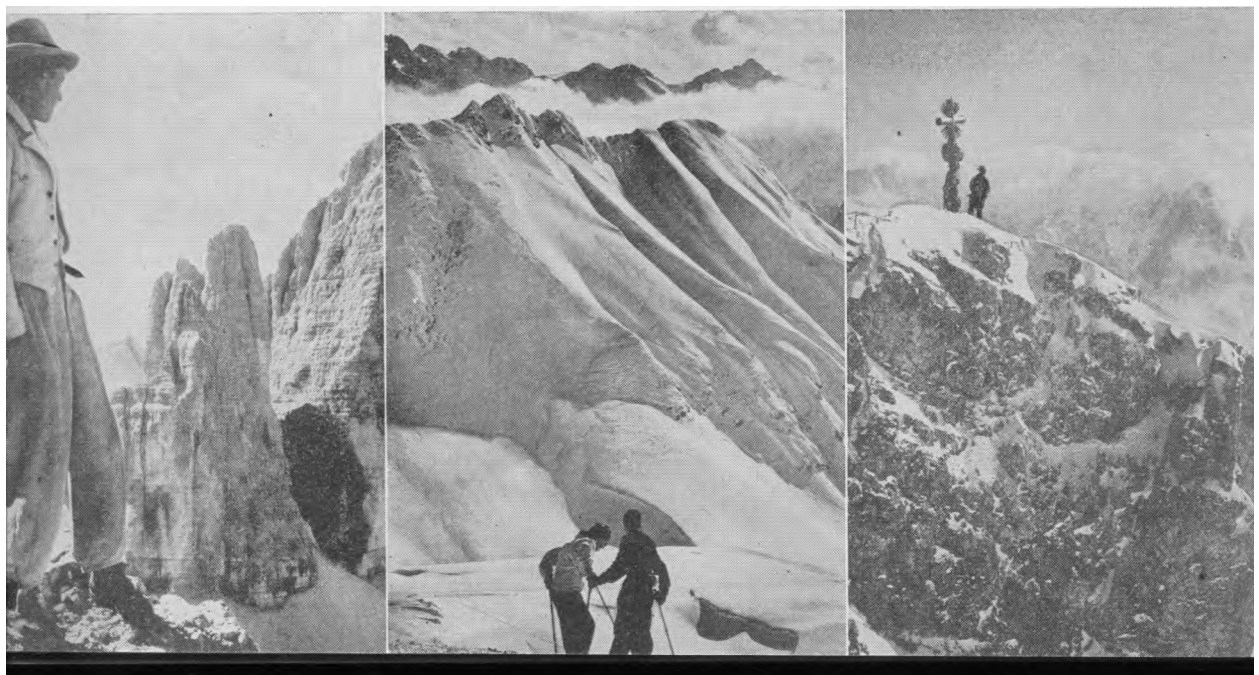
mi kažkam kitam, kažkam toli, toli, tik ne man.

Bet negaliu kaltinti seserų ar mums rekolekcijas vedusių kunigų. Jie kalbėjo apie nuolatinio su berniukais draugavimo pavojus. Kalbėjo ir apie pasimatymus, glamonėjimąsi, sėdėjimą automobiliuose ir panašius dalykus. Tačiau, atvirai sakant, tai nedarė mums jokios įtakos. Iš tiesų mes galvojome, kad visi tie pamokslai yra dideli juokai. Seseris pravardžiovome "šventomis raganomis", o kunigus "šventuolėliais Juozapėliais su palaidais papročiais" (anglų kalboje yra reikšmingas dviprasmiškumas "with loose habits"). Mes jiems prikaišiojome, kad jie piktai galvoja, nepagrįstai įtarinėja, kad yra senos mados, atsilikę nuo moderniškų laikų, kad yra nusivylę gyvenimu ir todėl apkartę.

Už vis labiausiai man nepatiko, kai sykį mūsų aukštesniosios mokyklos direktorius kunigas, pasiėmęs mane nuošalėn, išdrožė pamokslą, kaip esą pavojinga nuolat draugauti su vienu berniuku. Tiesiog pasiutau. Kas jam darbo, kad aš einu mokyklon, praleidžiu pertraukas ir grįžtu namo su savo "boyfrendu", ar kad aš tris kartus

per savaitę su juo susitikinėju? Juo daugiau kunigas kalbėjo, juo kiekiau užsidariau savyje ir juo griežčiau sau tvirtinau nesant jokio pavojaus draugauti su Pranuku, nors kunigėlis ir kažką sakytų. Pranukas ir aš mylėjome viens kitą, ir to gana. Net ir mano mama pritarė, kad gana.

O vis dėlto nebuvo gana. Neilgai trukus po kunigo perspėjimo, vadelės ėmė slysti iš rankų. Nežinau, kaip klostėsi kitoms poroms, bet mes ėmėm riedėti pakalniui pamažėle. Ilgainiui mūsų puolimai tapo vis dažnesni ir gėdingesni. Abu gailėjomės. Abu ėjome išpažinties ir žadėjome taisyti, niekada taip nebedaryti. Bet pažadai neilgai tetvėrė. Kaip galėjo tverti ilgiau, kad mes nuolat susitikinėjome, vis glaudžiai apsikabinėjome, vis daugiau ir daugiau laisvės sau leidome? Daug kas jau buvo man atsitikę, bet vieno dalyko niekaip neregėjau. Neregėjau, kad niekas nebegalėjo man ką nors pasakyti. Nei mano tėvai, nei nuodėmklausis, nei mokytojai. Aš viena žinojau daugiau už juos visus! Daugiau ir už kunigus, daugiau ir už Bažnyčią, daugiau net ir už patį Dievą! Iš tiesų, aš jau smukau vis gilyn ir gi-

lyn, bet buvau per daug apakus, per daug išdidi prisipažinti.

Kas negalėjo — įvyko

Taipėjo keletą mėnesių, iki staiga, vieną naktį, atsitiko. Ėmė ir atsitiko! Viena akimirka užsimiršau, žengiau per toli, ir tada niekas, o niekas nebeįstengė manęs sulaikyti: nei prisiminimas tėvų, nei auklėjimas, nei mano aplinka, nei religija.

Taip, tos mintys šovė man per galvą tiek pirmojo, tiek vėliau kitų patyrimų metu. Viena betgi niekada neatėjo mintin — tai kad aš galėčiau pastoti. Nepastojau pirmą kartą, kam tad rūpintis dėl kitų? Kas bebūtų, man tai atsitikti negali — galvojau.

Kažin, ar verta bandyt aprašyti, kaip jaučiasi mergaitė, pagaliau susidūrusi su įvykusiū faktu, kad ji yra nėščia. Tik tos gali tai atjausti, kurios pačios buvo to įvykio panikos, gėdos, baimės, tartum paties pragaro, sukrėtos. Nebegali valgyti. Nebegali miegoti. Nė tiesiai galvoti negali. Tavo pasaulis sugriuvo. Esi pagauta, sunaikinta, išgėdinta, nustojusi garbės. Kaip aš norėjau pasisakyti motinai ir tėvui, bet negalėjau! Baisu buvo juos užgauti po tiek daug man padaryto gero. Buvo gėda stoti jiems į akis, gėda, kad aš juos šitaip apvyliu.

Vieną po kitos nagrinėjau įvairias galimybes iš tos nelaimės išsikapanoti. Galvojau nusižudyti. Galvojau nužudyti vaiką, pabėgti iš namų. Bet ir didžiausios nevilties apimta, supratau šitaip problemos neišspręsianti.

Mylimasis atsisako vesti

Pagaliau apsisprendžiau tekėti. Juk tai paprasčiausia ir lengviausia išeitis. Niekam nebūtų staigmenos. O jei dar moterystės paskelbimo datą paankstintumėm, niekam nė galvon neateitų, kad...

Nudūmiau pasikalbėti su Pranu. Tokia tikra buvau, ką jis man atsakys, kad, prieš išeidama iš namų, vos, vos nepasakiau tėvams esanti jau ištekėjusi. Laimė, kad tai nepadariau! Pranas šalčių šalčiausiai atsisakė vesti. Žinoma, jis tvirtino mylįs mane. Bet jis turįs galvoti apie savo karjerą, jis negalįs apvilti savo tėvų ir t.t. Aišku, jis prisidėsias prie mano išlaidų. Jis padengsias sąskaitas, jei aš, kur nors pasišalinusi, gimdyčiau, bet vesti manęs jis negalįs.

Tai netilpo mano galvelėn. Štai mano mylimasis! Vienintelis, kuris mane mylėjo! Berniukas, kuriam aš paaukojau savo skaistybę, savo mergystę, savo sielos ramybę! Vaikinas, dėl kurio aš pastačiau pavojun gerą savo vardą, ateitį ir net amžiną gyvenimą! Aš jam nebereikalinga!

Iš karto pamaniau, kad jis tik juokauja. Bet kai jis, privežęs mane prie namų, atidarė automobilį ir pasakė: "Labai gaila, Kit" — tada supratau, kad apsijuokiau.

Dabar manyje pragaras pabudo. Ir jis šėlo manyje ilgus, begalinius penkis mėnesius. Tas pragaras buvo juo sunkesnis kęsti, kad niekas nežinojo, kokią paslaptį savyje nešioju. Nė tėvai dar nežinojo. Žmonės tik pastebėjo, kad aš kiek pariebėjusi. Tačiau niekas neįtarė, kad tokia mergaitė, kaip aš, galėtų būti nėščia, ir nieko daugiau nesakė.

Mama suseno dešimčia metu

Galų gale mane užklupo motina. Vieną vakarą, visai netikėtai ji įėjo mano kambarin ir tučiuojau suprato, jog kažkas nebe gerai. Akimirkoje atsidūriau jos glėbyje ir nė nepajutau, kaip ėmėm abi verkti. Plaukė palengvinančios netikėjimo ir susimaišymo ašaros. Ir tai buvo baisiausia

visų akimirų, nes, man bežiūrint, mano mieloji geroji motinėle staiga suse-
no bent dešimčia metų. O, taip, ji pa-
sirodė tvirta ir drąsi. Ji sakė mane la-
bai mylinti ir toliau mylėsianti, tartum
nieko nebūtų įvykę. Nors jos žodžiai
ir balsas tvirtai skambėjo, bet akys,
pečiai ir visas jos kūnas taip atrodė,
tartum ji būtų buvus sutrinta, sumušta,
suniekinta moteris.

Vėliau, tą patį vakarą, atėjo tėvas.
Ir jis buvo savotiškai malonus, užjau-
čias ir atlaidus. Bet jo akys buvo nuo
ašarų paraudę, ir aš jaučiau jį dre-
bant, kai jis laikė mane prie savęs pri-
glaudęs. Kitą rytą jis nuėjo pasikalbėti
su klebonu, o popiet aš išvykau į
Scrantoną.

Nedaug ką nežinojau apie tą vietą,
kur aš vykau. O tai, ką žinojau, man
nepatiko. Dar mažiau hepatiko, ją pa-
mačius.

Laiptais prie durų belipant, ištiko
mane toks stiprus pasišlykštėjimas,
kad ėmė suktis viduriai ir pasijutau
turėsimi vėmti. Būtų gera, jei galė-
čiau sakyti, kad taip atsitiko dėl mano
nėštumo. Deja, ne dėl jo. Tą pasibiau-
rėjimą sukėlė mintis, kad štai iš visų
mergaičių aš turiu pasislėpti tokioje
įstaigoje, kur yra pilna žemos vertės,
neišauklėtų, iš blogos aplinkos ir blo-
gos dorovės mergaičių.

Mus priėmusi sesuo nuvedė moti-
ną ir mane į mažą kambariuką. Atro-
dė, kad jai nepadarė jokio įspūdžio,
sužinojus, kas aš esu, ar kad mano
klasės mergaitė turėtų čia atsirasti.
(Iš tiesų, šiandien tai yra dažnas įvy-
kis). Aš buvau nusigandusi, vieniša
ir bijojau. Įsikabinau į motiną ir mal-
davau manęs čia nepalikti, vežtis na-
mo. Nors man buvo labai sunku, mo-
tinai betgi buvo dar sunkiau. Ir, kai
jiėjo pro duris, aš jos neatpažinau. Ji

greičiau atrodė, kaip mano močiutė,
ne mama.

Vis svajoju apie kūdikį

Kasdienės mišios, šv. Komunija,
rožančius ir bendra šv. Juozapo įstai-
gos atmosfera darė stebuklus. Prisidė-
jo ir kitos mergaitės. Jos buvo man
tikra staigmena. Nebuvo jos tokios,
kokias tikėjausi rasti. Jos neatėjo iš
lūšnų, ar iš žmonijos padugnių klasės.
Nežinau jų pavardžių, nė gyvenamo-
sios vietovės. Šioje įstaigoje to sužino-
ti negalima. Bet gyvenant su mergai-
tėmis diena iš dienos, greit galima pa-
sakyti, ko jos yra vertos. Šitoje įstai-
goje nebuvo nė vienos tikrai blogos
mergaitės. Buvo čia paikų mergaičių,
buvo ir silpnų ir apsuktom galvelėm,
tačiau nė viena jų neatitiko mano
anksčiau susidaryto netekėjusios mo-
tinės vaizdo.

Nemanykit, kad neturėjau nusimi-
nimo valandų. Nusiminimas apimda-
vo mane kiekvieną kartą, kai tik pa-
galvodavau turėsimi čia palikti savo
kūdikį. Ta mintis vertė mane jaustis,
kaip sudėvėta mazgotė. Būt buvę leng-
viau pasiimti vaiką namo. Bet tada bū-
čiau pasmerkus jį nesibaigiančiam
vargui. Jis būtų patekęs po juodu de-
besiu ir niekad nebūtų ištrūkęs iš jo
tamsaus šešėlio. Neteisėtas vaikas ne-
turi šansų; o ir iš tokios įstaigos išū-
nytą pasaulis priims, žmonės duos
jam viską, ko aš negaliu duoti, ir my-
lės jį, kaip savo. Tai yra savotiška
kančia. Kančia, kokios nelinkėčiau nė
aršiausiam savo priešui, nes ji nepasi-
baigs iki gyvenimo galo. Nepaisant
kokia laiminga būtų mano moterystė,
nepaisant kiek vaikų vėliau beturė-
čiau, aš vis galvosiu apie šv. Juozapo
įstaigoje pagimdytąjį, svajosiu, kaip
jam klojasi, kiek jis sveria, kaip atro-
do...

Ta. žaizda niekada neužgis. To skausmo jokie vaistai neapramins. Tos spragos niekas neužpildys. Žinau, Dievo malonė daug padeda, bet nė ji negali pakeisti įvykusio fakto. Faktas gi lieka tas, kad aš, neištekėjusi, turiu vaiką. Tai pasiliks tiesa visą amžinybę.

Pirmiau tai mane baisiai slėgė. Dabar trupučiuką apsipratau. Galiu gyventi, galiu žvelgti į ateitį, nuolankiai pasitikėdama Dievo gailestingumu bei maloningumu. Tačiau skausmas vis tiek pasilieka. Ir jis yra skaudesnis už gimdymo skausmus. Tie nebuvo tokie baisūs. Palyginus su netekėjusios motinos devynis mėnesius trukusia dvasios, jausmų ir sielos kančia, gimdymo skausmai buvo grynai niekai.

Gali ir tau atsitikti

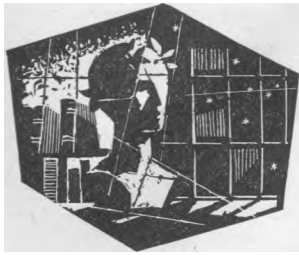
Po keletos dienų grįšiu namo. Susidursiu su stebinčiais žvilgsniais, su

klausimais, su žmonių įtarimais. Nebus lengva, bet, Dievo padedama, tai išgyvensiu. Tačiau šitas eilutes rašydama, girdžiu didelį "jei" chorą, kurio niekaip negaliu nutildyti. *Je*i aš būčiau paklausiusi savo tėvelių, mokytojų, kunigų... *Je*i būčiau buvus atsargi pačioje pradžioje... *Je*i būčiau nors tikėjusi, kad gali ir man tai atsitikti...

Ką bepadės? Atsitiko! Bet ar tu žinai, jog yra kažkas dar nustabiau, stačiai neįtikima — tai gali ir tau atsitikti!

Katriutė.

PRIERAŠAS. Šitas laiškas buvo išspausdintas laikraštyje "DIVINE LOVE", 1958, sausis-kovas. Yra ir tos mergaitės įkalbėta juostelė, siuntinėjama įvairioms mergaičių įstaigoms. Dedame Katriutės laišką, tikėdamiesi, kad jis apsaugos nors vieną kitą lietuvaitę nuo panašios tragedijos.

idėjos ir žmonės

RUSŲ MOKSLININKO ODISĖJA

*

* *

DR. JUOZAS PRUNSKIS

"KAS TIESOS ieškodamas pergyveno sunkias kovas ir išliejo daug prakaito, tas ją dvigubai daugiau brangina ir dvigubai geriau įstengia ją perteikti", taip rašo austrų laikraštininkas ir kultūrininkas dr. J. Eberle, buvęs žymaus vidurio Europos žurnalo "Schonere Zukunft" redaktorius. Jisai yra net surinkęs eilę tokių tiesos ieškotojų pasipasakojimų, kurie yra išleisti atskira knyga, pavadinta "Unser Weg zur Kirche" (Mūsų kelias į Bažnyčią).

Gal vienas įdomiausių yra rusų profesoriaus D. Artemjevo pasisakymas. Jis yra kilęs iš lietuviams artimesnių sričių — Žemojo Naugardo, kur gyveno jo seneliai, pas kuriuos jis praleido savo jaunystę iki 18 m. amžiaus. Jį globojo močiutė, pasižyminti rusų kaimietišku religingumu. Ji daugiausia laiko praleisdavo, skaitydama knygas, ypač išleistas Athoso kalno vienuolių. Tačiau tas daugelio rusų tikėjimas buvo pilnas prietarų. Dauguma pravoslavų dvasiškių buvo neišmoksinti ir neturėjo žmonėms įtakos. Liaudyje net buvo įsitikinimas, kad sutikti popą reiškia nelaimę, nuo kurios tačiau galima apsisaugoti, jei per kairį petį tris kartus nusispiausi.

"Laisvas nuo religinių prietarų ir dorovinių varžtų"

Lankant mokyklą, Artemjevui kilo įvairių pasaulėžiūrinių abejonių. Dėl jų kreiptis į popą jam buvo nepatogu, taip pat neturėjo nieko kito, kas jam galėtų į kylančius klausimus atsakyti, todėl pats ėmė ieškoti atsakymo knygose. Jis įsijungė į skaitymo ratelį, įsteigtą saviauklai. Tame ratelyje buvo penki nariai, kurie skaitė knygas bei straipsnius ir susirinkimuose perskaitytus dalykus aptardavo. Ypač jie susidomėjo publicisto Pisarevo straipsniais. Pisarevo įtaka rusų visuomenėje tada buvo labai didelė. Jo raštai buvo persunkti skepticizmo, racionalizmo ir liberalizmo. Labai grubia forma jis skelbė materialistinę pasaulėžiūrą.

Tokios įtakos veikiamas, Artemjevas prarado savo tikėjimą. Jis pradėjo dar daugiau skaityti socialistinius raštus, raskamas juose aiškia priešreliginę pasaulėžiūrą, kuri ir jame vis labiau ir labiau ėmė išsigalėti. Jo religiniai abejojimai pranyko. Jis nusprendė, kad Dievo buvimo klausimas yra neišsprendžiamas, o pagaliau ir nėra taip svarbus. Būdamas dar tik 17 m. amžiaus, jis jau jautėsi "laisvas nuo

religinių prietarų". Po to, kaip jis pats sako, prasidėjo ir jo išsilaisvinimas iš "dorovinių varžtų".

Dabar jam atrodė, kad vienintelis dėmesio vertas mokslas — tai gamtamokslis. Dėl to jis įstojo į Gamtos - Matematikos fakultetą Maskvoje. Kaip pats sako, per ketverius metus jis buvo paskendęs moksluose ir malonumų ieškojime. Galvoti apie religinius klausimus jam nebuvo laiko. Taip atėjo pirmoji rusų revoliucija 1904 metais. Dėl studentų maištų prieš carą universitetas buvo uždarytas. Daugelis manė, kad revoliucija išsiplės, todėl Artemjevo senelė dalį savo turtų išgabeno į užsienį, drauge išsiųsdama ir jį patį su seseria tęsti studijų į Paryžių. Iš Odesos išplaukė laivu į Neapolį. Pakeliui užklupo nepaprastai stipri audra. Jų laivo stiebai lūžo, visas laivas braškėjo, užgeso šviesos. Teko gulėti lovoje, įsikabinus stulpo, kad nebūtum mėtomas po visą kajutę. Studentas pajuto mirties artumą ir prisiminė apyskaitos dieną amžinybėje, kai bus "atidaryta gyvenimo knyga". Jis pajuto, kaip jo bedieviškoji pasaulėžiūra netikra. Jau tada jis linko grįžti prie Dievo, tačiau kelionė pasibaigė laimingai, atsirado nauji pergyvenimai Neapoly, sustojus prabangiame viešbutyje, o pasiekęs Paryžių, jis ėmė lankyti visas pramogų vietas, kurias tik galėjo jam pateikti "modernusis Babilonas", kaip jis pats savo atsiminimuose rašo.

Kartą iš tokių pramogų vietos, po "linksmos nakties", jis grįžo į savo kambarį anksti rytą. Štai kaip jis apie tai rašo: "Staiga pajutau didelį tuštumą viduje. Visi malonumai, kuriais aš pirma taip domėjausi, dabar atrodė niekingi. Visas mano ligšiolinis gyvenimas Paryžiuje buvo toks tuščias ir nuobodus, kad nenoromis pajutau pa-

sibiaurėjimą ir tokiu gyvenimu ir patyčiau savimi. Iš kilo klausimas, ką toliau daryti. Juk daugiau taip gyventi negalima. Nutariau savo gyvenimą pašvęsti studijoms.

Rusijoje jau buvo aprimę maištai. Jisai sugrįžo į tėvynę, pasiryžęs imtis mineralogijos ir kristalografijos studijų. Studijos jam sekėsi, ir jas baigęs, buvo pakviestas profesoriauti įvairiose aukštosiose mokyklose. Iki 1910 m. gyveno atsidėjęs tik mokslui, nors turėjo rūpintis ir iš tėvo paveldėtu didoku žemės plotu. 1910 m. vedė, bet žmona buvo sunkiai sugyvenama isterikė. Po metų jų meilė išblėso, ir gyvenimas tapo nepakenčiamai sunkus. Namai virto pragaru, ir jis net buvo bepradedęs mąstyti apie savižudybę. Pergyveno labai didelį įtempimą. Kažkaip tuo metu jis kartą labai ryškiai pajuto kito pasaulio realybę, tamsiame danguje dvasios akimis regėdamas dvi labai aiškias žvaigždes, kurių viena, vaizduojanti jo žmoną, užgeso. Tai jam davė progos pamąstyti, kad jo sergančios žmonos gyvenimas nėra ilgas. Jame gimė užuojautos jausmas ir atitolino savižudybės mintis. Iš tikrųjų, jo žmona, gydytojų išsiųsta į San Remo, į Viduržemio pajūrį, mirė, jam esant Petrapily.

Pamato naujus pasaulius

Tie visi įvykiai dar labiau jo žvilgsnį nukreipė į anapus. Jau anksčiau jis domėjosi okutizmu, spiritizmu, kartais net dalyvavo spiritistiniuose seansuose, nors jiems daug reikšmės nepriodavo ir tariamus dvasių regėjimus priskirdavo haliucinacijoms arba apgaulei. "Tačiau po žmonos mirties", jis rašo, "dažnai man kildavo mintis, kad yra kitas, dvasinis pasaulis, skirtingas nuo mūsų medžiaginio pasaulio, ir kad abudu pasauliai rišasi vienas su

kitu. Tokios mintys tai buvo pirmas plyšys mano racionalistinėje ir materialistinėje pasaulėžiūroje. Manyje susiformavo nauja idealistinė pasaulėžiūra: ėmiau pripažinti savarankiškos Visatos Priežasties buvimą. Nustojau būti bedievis, nors mano Dievo sąvoka buvo stipriai skirtinga nuo krikščioniškosios pažiūros".

Jis Dievą pripažino visatos sutvėrėju, tačiau nepripažino Jo viešpatavimo pasaulyje ir Jo valios įtakos mūsų gyvenime. Krikščionybė jam tada atrodė tik viena iš daugelio religijų, taip pat turinti klaidų, kaip ir kitos — tiesų ir prietarų mišinys. Be to, jis galvojo, kad krikščionybė, skelbdama nuolankumą, yra vergų tikyba, laisvam žmogui netinkanti. Dėl to jis bet kokią krikščionybės rūšį inteligentiškam žmogui laikė nepriimtina, o dorovės atžvilgiu jis pasiliko toks, kaip anksčiau — visų pirma žiūrėti savo naudos ir malonumo.

Jo mokslinė karjera buvo puiki. Studijas apie kristalus jis spausdino rusų žurnaluose, o taip pat ir Muenchene leidžiamame "Zeitschrift fuer Kristallographie". Tie straipsniai buvo labai vertinami. Apgynęs doktorato disertaciją, jis gavo visą eilę pasiūlymų profesoriauti. Iš pradžių jis buvo profesoriaus pavaduotoju Kalnų akademijoje Petrapily, paskui profesorius Varšuvos Politechnikos institute, o vėliau jį išrinko profesorium Maskvos universitetas. Be to, vyriausybė jį paskyrė komisijos pirmininku įkurti Kalnų akademiją Maskvoje.

Atėjo 1917 m. bolševikų revoliucija. Jo nuosavybė buvo atimta, bet profesūroje pasiliko, buvo gerai aprūpintas, turėjo užtikrintą darbą. Tačiau raudonasis režimas reikalavo lenktis prieš jį. Buvo jaučiama didelė vidinė prievarta, asmenybės laužymas. Moks-

lininko darbo laisvė buvo sumindžiotą. Sąlygos pasidarė nebepakenčiamos, ir jo sąmonėje pradėjo bręsti du keliai: savižudybė ar bėgimas į užsienį. Gyvenimu jisai buvo nusivylęs, todėl savęs sunaikinimas jam atrodė lengviausias ir paprasčiausias. Tačiau jau tada jis tikėjo sielos nemirtingumu, kas jį ir sulaukė nuo savižudybės. Jis apsisprendė bėgti į užsienį. Po keletos nepasisekusių bandymų vis dėlto jam pavyko per Švediją pasiekti Vokietiją.

Gyvenimo prasmės mįslė

Atvykęs į Vokietiją, apsistojo Berlyne ir buvo pakviestas redaguoti rusų emigrantų laikraštį. Pragyvenimas buvo užtikrintas, tačiau viduje jis jaučė sukrėtimą, tuštumą, ko negalėjo pašalinti nei gausus ir atkaklus darbas. Moksliniai klausimai, kurių išsprendimu pirmiau jis tiek sielojosi, dabar prarado patrauklumą. Niekas jo nebedomino, ir jis kaskart ryškiau ėmė jausti reiką galutinai išspręsti gyvenimo prasmės klausimą. "Po eilės skausmingų valandų", rašo jis, "kuriose aš svarsčiau ir analizavau savo ankstyvesnius pergyvenimus bei gyvenimo klausimus, pagaliau įsitikinau, kad prieš mane iškilusios problemos tik tada galės būti išrištos, jeigu aš susitelksiu išspręsti, kas bus po mano mirties, po mano sielos atsiskyrimo nuo kūno".

Jis daug ir giliai mąstė, stengdamasis įsijausti į tą dvasios būseną, kurioje galėtų atsirasti siela, atsipalaidavusi nuo žemiškų ryšių. Dvasios akimis jis žvelgė į mirtį, lyg regėdamas nebegyvus savo buvusius artimuosius. "Palaipsniui", rašo jisai, "aš vis labiau kilau iš egoizmo ir pesimizmo bedugnės. Tos ramybės, kurios mano siela visomis jėgomis ilgėjosi,

aš pradėjau rasti savo jaunystės, maldų, pamaldų lankymo, savo gilios, kad ir nelaisvos nuo prietarų, jaunystės religijos vaizduose ir prisiminimuose. Tokių pergyvenimų paveiktas, pradėjau vėl skaityti šv. Raštą. Tam skyriau visą laisvalaikį, ypač skaitymui tų vietų, kurios labiausiai atitiko mano to laikotarpio sielos būklę; tai buvo Pamokslininko ir šv. Jono Apreiškimo knygos, kurios jau nuo jaunystės mane domino. Taip pat ėmiau lankyti rusų ortodoksų bažnyčią, kuri buvo įsteigta emigrantų Berlyne".

Palaipsniui jis artėjo prie krikščionybės, bet negalima sakyti, kad būtų grįžęs į rusų — ortodoksų bažnyčią. "Tačiau jau tada", rašo jisai, "jaučiau, kad amžinoji tiesa randama Evangelijoje, kad tik ji viena gali atnešti mano gyvenimui prasmę ir turinį. Šv. Raštą skaičiau toliau ir tam skaitymui skyriau kaskart daugiau laiko".

Šalia to jis vis dėlto skaitė ir spiritistinius raštus, kas jam dar ryškiau perteikė dvasių pasaulio buvimą. Tačiau spiritistų bandymas bendrauti su dvasiomis jam atrodė svetimas, blogas, priešingas žmogaus prigimčiai. "Visai kitaip man ėmė atrodyti dieviškos apvaizdos ir meilės pasaulis", jis rašo, "ypatingos reikšmės ir prasmės man turėjo Evangelijos žodžiai — ateikite pas mane visi, kurie vargstate ir esate apsunkinti, ir aš jus atgaivinsiu. Imkite sau mano jungą ir mokykitės iš manęs, nes aš esu ramus ir nuolankios širdies; taip jūs rasite savo sieloms poilsį. Nes mano jungas saldus ir mano našta lengva" (Mat. 11, 28-30).

Taip jis ruošėsi visą pusmetį vėl priimti krikščionybę. Tuo metu susirgo. Ligos paguldytas į lovą, turėjo daug laiko dar labiau susitelkti. Tikėjimas jame dar labiau išryškėjo, ir jis pasijuto visai kitoks žmogus. Apie tai

jis taip rašo: "Visos abejonės, kurios mane persekiojo prieš ligą, staiga pradingo. Mano sielą užvaldė tobula ramybė. Drauge aš padariau tvirtą pasiryžimą savo likusį gyvenimą paskirti Dievo tarnybai".

Tampa katalikų kunigu

Jis jautė, kad turi įsijungti į krikščionių bažnyčią, bet į kurią? Kuri yra tikroji bažnyčia? "Iš literatūros, kurią galėjau surasti Berlyne", jis pasakoja, "susekiau, kad tikroji Bažnyčia yra tik katalikų. Ir taip nutariau įsijungti į ją. Tas apsisprendimas buvo sustiprintas dviejų veiksmų: vieno teoriško ir kito praktiško. Teoriškas veiksmas buvo tas, kad visas Katalikų Bažnyčios dogmas radau teisingas ir protui priimtinas. Praktiškas veiksmas — tuo metu rusų ortodoksų bažnyčia buvo sužlugusi, pačioje Rusijoje, netekusi carų globos, išgalėjęs bolševizmui, o užsienyje dėl įvairių emigrantų grupių neapykantos ir tarpusavio kovų".

Tiesos ieškojimas jį atvedė į katalikybę ir 1924 m. gegužės mėn. 24 d. Berlyne, šv. Klemenso bažnyčioje, jis buvo priimtas į Katalikų Bažnyčią. Bet tai dar nebuvo viskas. Apie tai jis rašo: "Dar prieš savo oficialų įsijungimą į Katalikų Bažnyčią buvau nusprendęs tapti katalikų kunigu, kad įvykdyčiau savo troškimą — likusį savo gyvenimą pašvęsti Dievui".

Dabar jis pradėjo gilintis į teologijos studijas Innsbrucke, vėliau Vienoje, kur 1929 m. buvo išventintas kunigu. Savo ir kitų panašių konvertitų kelią jis vadina labai sunkiu, nes tenka vesti sunkią kovą su savimi, su savo puikybe, tačiau atlyginimas, kurį gauna kiekvienas toks žmogus, laimėdamas dvasinę ramybę, kad yra pasiekęs tiesą, yra turtas, vertas didelės aukos. Tai žino kiekvienas tikras krikščionis.

rūpimieji klausimai

JUOZAS VAIŠNYS, S. J.

AR KRISTUS LEIDŽIA SKIRTIS?

KAI KURIE skaitytojai klausia, dėl ko Katalikų Bažnyčia yra tokia griežta skyrybų atžvilgiu. Juk, jų nuomone, net ir Kristus leidęs skyrybas kai kuriais atvejais. Apie tai rašo šv. Matas savo evangelijoje: "Kiekvienas, kurs paleidžia savo moterį, išskyrus svetimoterystės priežastį, padaro ją svetimoteriautoja, ir kas paleistąją veda, svetimoteriauja" (Mat. 5, 32). Panašiai kalbama ir kitoje vietoje: "Kas tik paleidžia savo žmoną, jei ne dėl svetimoterystės, ir kitą veda, svetimoteriauja; ir kas paleistąją veda, svetimoteriauja" (Mat. 19, 9). Iš čia pacituotų evangelijos žodžių atrodo, kad svetimoterystės atveju Kristus leidžia skirtis. Tad dėl ko Katalikų Bažnyčia į tai nekreipia dėmesio ir neleidžia skirtis net ir šiuo atveju?

Atsakant į šį klausimą, pirmiausia reikia pastebėti, kad kitose šv. Rašto vietose yra labai aiškiai pasakyta, jog skyrybos yra draudžiamos be jokių išimčių. Štai kaip šv. Povilas rašo: "Tiems, kurie yra surišti moteryste, įsakau ne aš, bet Viešpats, kad moteris nesiskirtų nuo vyro; o jei atsiskirtų, kad pasilikėtų netekėjusi ar susitai-

kintų su savo vyru. Taip pat vyras tenepaleidžia savo žmonos" (1 Kor. 7, 10-11). Taigi, jeigu žmona su vyru negali sugyventi, jiems leidžiama atsisukti, bet juodu vis tiek pasilieka moterystės ryšiu sujungti, todėl vyras negali kitos vesti, o žmona negali už kito tekėti, kol abudu yra gyvi. Tai yra aiškiai pabrėžiama ir kitoje vietoje: "Moteriškė surišta įstatymu, kolei jos vyras gyvas; jei jos vyras miršta, ji tampa laisva, tegul teka už ko nori, tiksliai Viešpatyje" (1 Kor. 7, 39).

Bažnyčios mokslas apie moterystės nesuardomumą kai kam atrodo per daug griežtas. Kartais gal ne vienas savo širdyje pagalvoja: "Kažin ar ir Dievas panašiai žiūri į šį klausimą, kaip Katalikų Bažnyčia?" Tokioje šių laikų žmonijos galvosenoje nėra nieko naujo, panašiai buvo galvojama ir tada, kai pats Dievas — Kristus gyveno šioje žemėje ir pats mokė žmones. Kalbėdamas apie moterystę, Kristus sakė, jog paties Dievo amžių pradžioje yra taip sutvarkyta, kad vyras ir žmona paliks net savo tėvus ir vienas su kitu bus susijungę taip stipriai, kad bus lyg vienas kūnas. Ir tada labai

aiškiai pasakė: "Taigi, ką Dievas sujungė, žmogus teneperskiria" (Mork. 10, 9). Todėl joks žmogus šioje žemėje neturi teisės nutraukti to ryšio, kuris yra surištas paties Dievo. Šis Kristaus mokslas net ir apaštalams buvo sunkiai suprantamas ir atrodė esąs per daug griežtas, todėl jie, parėję namo, dar klausė Kristaus, ar iš tikrųjų negalima skirtis ir kitą vesti. Tada Kristus jiems dar patvirtino: "Kas nors paleidžia savo moterį ir kitą veda, prieš ją svetimoteriauja; ir jei moteris skiriasi nuo savo vyro ir už kito teka, ji svetimoteriauja" (Mork. 10, 11). Beveik lygiai tokius pat Kristaus žodžius šiuo klausimu yra užrašęs ir šv. Lukas savo evangelijoje (Luk. 16, 18).

Tiek Morkus tiek Lukas paduoda Kristaus mokslą, draudžiantį skyrybas be jokių sąlygų. Tik Matas lyg pridėda vieną sąlygą, lyg padaro išimtį svetimoterystės atveju. Atrodo, kad pagal jo užrašytus Kristaus žodžius, galima skirtis tada, jei vyras ar žmona vienas kitam yra neištikimi, jeigu vienas ar kitas svetimoteriauja. Faktinai, dauguma protestantų šią šv. Rašto vietą taip ir supranta — mano, kad neištikimybės atveju yra leidžiama skirtis. Katalikų Bažnyčia niekad to nepripažino ir aiškino, kad tą šv. Mato pridėtą klauzulę reikia kitaip suprasti, nes Kristaus mokslas apie moterystės nesuardomumą yra per daug aiškus iš kitų šv. Rašto vietų.

Dauguma šv. Rašto aiškintojų galvojo, jog toji šv. Mato paminėta klauzulė turi būti kokia nors mažos svarbos smulkmena, nes jeigu tai būtų tokia svarbi išimtis, kuri leidžia nutraukti moterystės ryšį, apie tai būtų paminėta ir kitose evangelijose, bet, kaip jau matėme, nei šv. Morkus nei šv. Lukas tos klauzulės nemini. Tad šventraščio žinovai iki šiol mokė, jog

ten Kristus greičiausiai bus galvojęs ne apie tikras skyrybas su teise iš naujo vesti ar tekėti, bet tik apie nutraukimą bendro gyvenimo, apie atsiskyrimą vienas nuo kito be teisės vesti, ar tekėti, nes moterystės ryšys tuo atsiskyrimu nenutraukiamas. Tačiau paskutiniu metu, kai šv. Rašto specialistai daugiau įsigilino į senąsias kalbas ir į atskirų evangelijose vartojamų žodžių reikšmę, priėjo kitokios išvados mūsų minėtu klausimu: toje klauzulėje yra kalbama apie atsiskyrimą tokiu atveju, kai tikro moterystės ryšio nebuvo, bet kai tariamas vyras ir tariama žmona gyveno tik konkubinate. Aišku, kad tokiu atveju ne tik galima, bet ir reikia skirtis, jeigu neįmanoma tokio gyvenimo sutvarkyti, priimant tikrą, teisėtą moterystę.

Bet kaip įvyko šis naujas "atradinimas", dėl ko pirmiau buvo kitaip galvota ir aiškinta? Dalykas komplikotas, bet drauge ir labai paprastas. Kas moka keletą kalbų, gerai žino, kad kiekvienoje kalboje yra ypatingų išsireiškimų ir žodžių, kurie, pažodžiui į kitą kalbą išversti, gauna skirtingą prasmę. Verčiant ką nors iš vienos kalbos į kitą, reikia labai gerai mokėti abidvi kalbas ir visus tų kalbų niuansus. Todėl ir verčiant šv. Raštą iš vienos kalbos į kitą, pasitaiko netikslumų. Taip yra ir šiuo atveju, kai kalbama apie tą šv. Mato evangelijoje minimą išimtį, kur atrodo, kad galima skirtis *svetimoterystės* arba *neištikimybės* atveju.

Originalioje hebrajų kalboje, kuria buvo parašyta šv. Mato evangelija, toje vietoje yra vartojamas žodis "*zenut*". Verčiant šv. Mato evangeliją į graikų kalbą, buvo vartojamas žodis "*porneia*", toliau, verčiant į lotynų kalbą — "*fornicatio*", o lietuvių kalboje mes vartojame — "*svetimoterystė*"

arba *"neištikimybė"*. Tačiau šie visi vertimai visiškai neatitinka hebraiško žodžio *"zenut"* prasmės. Pagal naujausius kalbininkų studijų davinius *"zenut"* to meto hebrajų kalboje reiškė *"neteisėtą moterystę"* arba, kitaip sakant, *konkubinatą*. Todėl minėtą šv. Mato evangelijos sakinį reikėtų taip verst: "Kas tik paleidžia savo žmoną, išskiriant konkubinato atvejį, svetimoteriauja..." Tai yra, tuo atveju, kai gyvenama tik konkubinate, bet ne teisėtoje moterystėje, galima (ir net reikia!) skirtis.

Tiems, kurie vartojo hebrajų kalbą, šv. Mato žodžiai buvo pilnai suprantami ir nesukelia jokio abejojimo. Bet graikų kalboje, kuria savo evangelijas rašė šv. Morkus ir šv. Lukas, atitinkamo žodžio nebuvo, todėl juodu savo evangelijose jį visiškai praleido, kadangi tai buvo tik tam tikra klauzulė, tam tikras paaiškinimas, kuris nepakeičia aiškinamo dalyko (skyrybų) esmės.

Bet dėl ko Kristus, kalbėdamas apie moterystės nesuardomumą, pridėjo tą klauzulę, tą tariamą išimtį, kuri atrodo visai nereikalinga? Mums ji tikrai atrodo nereikalinga, savaime suprantama, tačiau ji buvo reikalinga tiems žmonėms, kuriems Kristus kalbėjo. Kristus kalbėjo hebrajų (arba aramajų) kalba. Toje kalboje nėra žodžio "žmona", bet visais atvejais vartojamas tik vienas žodis "moteris". Taigi, kai Kristus aiškino, kad "kas paleidžia savo moterį ir kitą veda, tas svetimoteriauja", žydai galėjo manyti, kad negalima paleisti ir tos moters, kuri nėra tikra žmona, bet tik meilužė. Dėl to Kristus ir pridėjo tą išimtį — konkubinato atvejį.

Taigi, matome, kad Bažnyčios mokslo esmė nesikeičia, gali keistis tik moksliskas kurios nors tiesos aiš-

kinimas. Taip pat dabar gal geriau suprasime, dėl ko Katalikų Bažnyčioje nėra leidžiama kiekvienam žmogui aiškintis šv. Raštą taip, kaip jam patinka, bet tai daryti gali tik Bažnyčios patvirtintas autoritetas. Kaip senovės rašytojų veikalams suprasti reikia ir kalbinės ir istorinės erudicijos, taip ir šv. Raštui suprasti reikia būti gerai susipažinusiam ir su ta kalba, kuria jis buvo parašytas ir su anų laikų istorija bei papročiais.

Norintiems plačiau su šiuo klausimu susipažinti patariame paskaityti tėvo Vaccari, S. J. studiją (*Rivista biblica*, 1955, II, pp. 97-119).

"DAKTARIŠKAS MELAS"

Šių metų pradžioje esame plačiau rašę apie melą ir nagrinėję, kada reikia sakyti tiesą ir kada galima jos nesakyti. Kai kurie klausia, ar gali daktaras ligoniui sakyti netiesą, kad jis pasveiksias, jei tikrai žino, kad mirs. Čia galioja tie patys principai, kaip ir kituose klausimuose, kur susiduriama su reikalu sakyti tiesą, bet taip pat bijoma, kad tiesos pasakymas gali kitam pakenkti. Jeigu daktaras pagrįstai mano, kad tiesos pasakymas gali ligoniui pagreitinti mirtį, gali sakyti netiesą. Tačiau čia reikia atsiminti vieną labai svarbų dalyką, kad žmogui siela yra daug svarbesnė ir brangesnė už kūną. Daktaras, norėdamas išgelbėti žmogaus kūną ir pratęsti jo žemišką gyvenimą, turi stengtis nepakenkti jo sielai ir neatimti jam amžino gyvenimo. Todėl dažnai daktaras gali būti morališkai įpareigotas ligoniui sakyti tiesą ir paraginti, kad jis prisi-
ruošų kelionei į kitą gyvenimą. Juk

Bruno Markaitis, S. J.

• GOD'S LITTLE ACRE

Jau turime visą filmų eilę, kurie buvo sukti pagal populiariausius romanus, šiuose romanuose seksualinis elementas užima labai svarbią vietą. Niekas neneigia rašytojui teisės analizuoti net seksualines žmogaus problemas. Visa nelaimė, kaip pastebi amerikietis literatas - kritikas Edmund Fuller, kad daug rašytojų mano, jog vulgari kalba, detališkai tikslios nurengimo scenos ir kliniškai teisingi anatomiciniai aprašymai priklauso ir duoda gylį vyro ir moters santykių studijai.

Filmų gamintojai paprastai nesidomi doroviniu bei pasaulėžiūriniu filmo bruožu, bet jie skaitosi su cenzoriais ir kito-

yra tokių žmonių, kurie nėra susitaukę su Dievu, kurie nėra sutvarkę savo sąžinės reikalų, bet visa tai atidėlioja paskutinei gyvenimo valandai. Tokiu atveju daktaro tylėjimas ar netiesios sakymas gali amžinai pražudyti paciento sielą. Čia tinka posakis: "Tegul verčiau miršta kūnas, bet gyvena siela". Žmonių psichologiją pažįstas daktaras ras tinkamą būdą taip ligoniui pasakyti apie jo padėtį, kad ir jo sielą padės išgelbėti ir kūnui nepakenks.

mis kliūtimis, kurios gali sumažinti pelną. Todėl "populiarūs" romanai, kuriuose per daug apstu vulgaraus seksualizmo, turi pereiti per moralinį ir estetinį "Entlausung". Ne visada šis procesas yra lygiai sėkmingas. Bevalant purvą, kas yra būtina, kartais nusivalo charakterių ir idėjų spalvos bei autentiškumas, kas yra apgailėtina. Bet — net filmų gamintojai mato — kitos išeities nėra.

Erschine Caldwell parašė knygą, vardu "God's Little Acre", kurios — 25 metų bėgyje — buvo parduota 8.000.000 egzempliorių. To paties vardo filmas, nors gana rūpestingai apvalytas nuo pigaus ir vulgaraus intymumo, pasilieka problematinis. Veiksmas vyksta Amerikos Pietų gilumoje, ekonominės depresijos fone. Jei knygoje yra daugiau ar mažiau prasmingo simbolizmo, tai filme jis vos pastebimas. Ty Ty Walden (Robert Ryan) — ūkininkas, ieškąs savo žemėje aukso, kuris ten turįs būti pagal jo senelio liudijimą. Jam padeda du sūnūs. Trečiasis vedęs turtingą našlę, bet ne iš meilės. Ketvirtasis, užsidarius medvilnės verpyklai, gyvena svajone paleisti sustojusias verpyklos mašinas ir tokiu būdu išspręsti ekonominę apylinkės problemą. Jis žūna nuo fabriko sargo revolverio, vykdydamas savo svajonę. Filmo gale tėvas supranta, kad auksas žemėje reiškia darbu pašventintą derlių.

Vaidyboje išsiskiria Robert Ryan ir Buddy Hackett. Dar kartą primintinas filme vaizduojamas, nors ir blankiai, vertybių simbolizmas, be kurio turinys ir charakteriai atrodytų labai lėkšti. Filmas tik suaugusiems.

• 19 NORTH FREDERICK

Filmas suktas pagal John O'Hara's romaną, bet neturi įtikinamumo, o charakteriams trūksta atbaigimo. Juose per daug ryškiai dominuoja tik dvi spalvos: juoda arba balta. Gyvenime gi matome, kad beveik kiekviename žmoguje — tarp juodos ir baltos spalvos — yra dar kitų spalvų, atspalvių ir šešėlių. Apie gyvenimą ir žmones galima rašyti objektyviai, atskleidžiant ir analizuojant jų dorybes ir nuodėmes. Galima rašyti taip pat ir subjektyviai, ciniškai šaipantis iš pagrindinių gyvenimo vertybių bei idealų, šis filmas, kaip ir knyga, seka antrąjį kelią.

Pagrindinis veikėjas (Gary Cooper) yra labai turtingas ir nemažiau džentelmeniškas Joe Chapin, kurio gyvenimas sugriūva dėl jo nuolaidumo ir per didelio kilnumo. Kaip tik pastarasis bruožas filme yra traktuojamas su «tam tikru cinizmu. Tokiu būdu, jis pasirodo gana atgyventa dorybė; nelaimingai interpretuotas faktas, duodas visam filmui klaidinantį foną, o kitiems charakteriams — autentiškumo trūkumą. Aplinkybės ir aplinkuma primena Amerikos depresijos laikus. Charakteriai gi bando vaizduoti šią dieną. Štai iš kur jų netikrumas.

Labai gaila, kad motinos ir vaikų santykiai, ypač pats finalas, parodyti per daug vulgariai ir be jokios pagarbos. Gyvenime yra atvejų, kai tėvai ir vaikai išsiskiria, vieni kitų nesupratę. Bet tą iš-

siskyrimą turėtų palydėti atleidimas ir gero linkėjimas, o ne neapykanta. Vaidyboje labai stiprūs: Gary Cooper ir ypač Diane Varsi. Filmą siūlome suaugusiems.

• ROUGE ET NOIR

Prancūzų rašytojas Beyle (slapyvardė De Stendhal) turėjo didelį talentą analizuoti žmogaus prigimtį visų emocijų apraiškose. Gaila, kad šią retą dovaną lydėjo cinizmas. Todėl ir filme, pagal to paties vardo knygą, kuris vaizduoja žmones ir įvykius gana ištikimai prisilaikydamos knygos, pasiliko daug cinizmo, čia bandoma spręsti mūsų laikams jau ne labai aktuali problema: darbininko ir nekilmingojo sunkus bei labai suvaržytas kelias į ribotą ateitį.

Julien Sorel (Gerard Philipe), pagrindinis charakteris, bando padaryti gyvenime karjerą. Pagrindinė kliūtis: žema kilmė — tėvas stalius. Julien neapsisprendžia, ką pasirinkti: kariuomenę (RAUDONA) ar kunigystę (JUODA). Savo asmenyje jis jungia priešingybes: religingumą ir tuštybę, nuoširdumą ir intrygą, naivumą ir subrendimą. Gal dėl to Julien svarbiausiuose gyvenimo momentuose sprendžia ne pagal išmintį, bet pagal nuotaikos emocijas ir jų jėgą.

Filmo pastatymas ir fotografija — įspūdingi. Ypač puikios spalvos. Gana vykusią muziką davė Rene Cloerec. Vaidyba kompetentinga. Bet žiūrovą įspėjame vieno filmo veikėjo žodžiais: "Kvailys bus apgautas, bet išmintingasis nuodus apgautą."

Filmas tik suaugusiems dėl klaidingų išvadų ir tendencingo pagrindinių gyvenimo idealų interpretavimo.